

Barn i familjer med missbruk

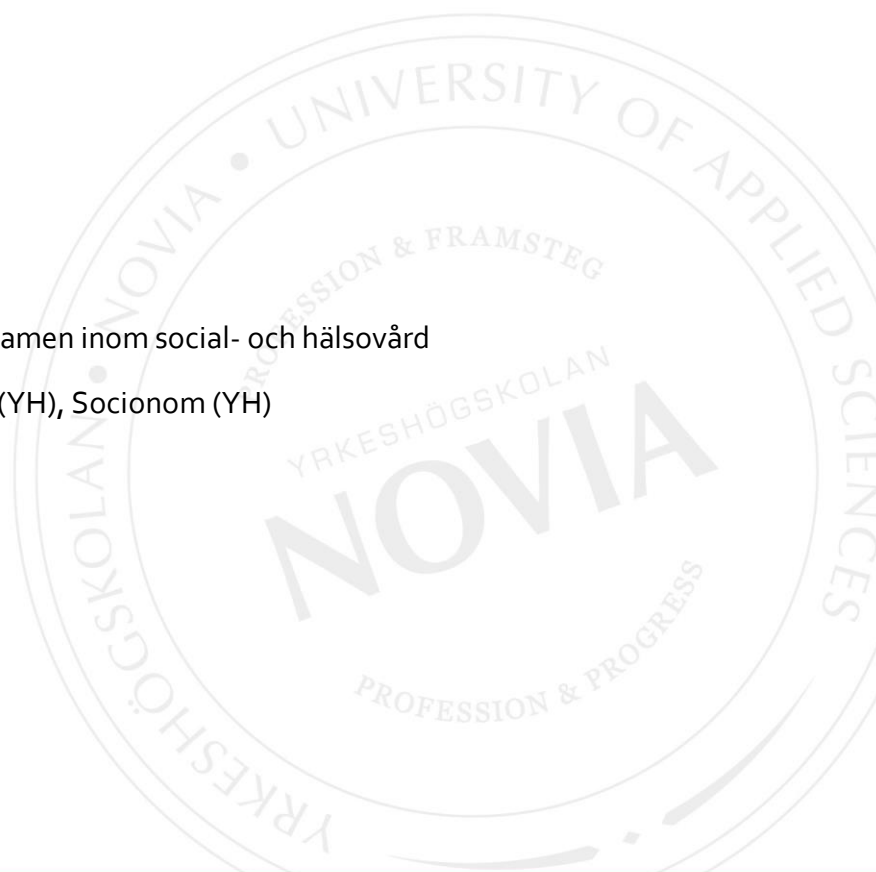
En litteraturstudie om risker och upplevelser hos barn i familjer med missbruk

Lena Björklund
Henna Holmström
Julianne Lundberg

Examensarbete för YH-examen inom social- och hälsovård

Utbildning: Hälsovårdare (YH), Socionom (YH)

Åbo 2020

EXAMENSARBETE

Författare: Björklund Lena, Holmström Henna och Lundberg Julianne

Utbildning och ort: Hälsovårdare (YH) och Socionom (YH), Åbo

Handledare: Jalava Michaela

Titel: Barn i familjer med missbruk -En litteraturstudie om risker och upplevelser hos barn i familjer med missbruk

---

Datum 27.4.2020 Sidantal 42

Bilagor 2

Abstrakt

Detta examensarbete är en del av Yrkehögskolan Novias projekt *”Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken”*. Syftet med examensarbetet är att öka kunskapen om hur föräldrars alkohol- eller drogmissbruk kan påverka barn i åldrarna 0-6 år.

Metoden som valdes för examensarbetet är litteraturöversikt där materialet består av tio publikationer varav sju är artiklar och tre är böcker baserade på forskning. De flesta av materialen i litteraturöversikten är gjorda i Norden.

Resultatet visar att moderns missbruk redan under graviditeten kan utgöra en risk hos barnet. Föräldrars missbruk kan vara en risk för barnens fysiska och psykiska hälsa. Vardagen i familjer med missbruk kan vara stressande, otrygg och skrämmande för barnen. Barnens grundläggande behov kan försummas och barnen kan vara tvungna att ta hand om sina föräldrar eller andra familjemedlemmar redan när de är små. Barn beskriver vardagen i familjer med missbruk som skrämmande, samt missbrukets negativa konsekvenser för deras sociala liv samt oron som föräldrars missbruk skapar hos dem. Barn kan uppleva eller bli utsatta för fysiskt eller psykiskt våld. Hur vardagslivet fungerar i missbrukarfamiljer beror dock på hur allvarligt föräldrarnas missbruk är och om det finns skyddande riskfaktorer i familjen.

Språk: svenska

berusningsmedel, vanvård

Nyckelord: föräldrars missbruk, missbruk i familjen, missbruk av

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Björklund Lena, Holmström Henna ja Lundberg Julianne

Koulutus ja paikkakunta: Terveystenhoitaja (AMK) ja Sosionomi (AMK), Turku

Ohjaaja(t): Jalava Michaela

Nimike: Päihdeperheen lapset – Kirjallisuuskatsaus lapsiin kohdistuvista riskeistä ja kokemuksista päihdeperheessä

Päivämäärä 27.4.2020 Sivumäärä 42

Liitteet 2

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on osa Yrkeshögskolan Novian hanketta ”*Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken*”. Työn tarkoituksena on aikaisempien tutkimusten perusteella lisätä tietoutta siitä, kuinka vanhempien alkoholin tai huumeiden väärinkäyttö voi vaikuttaa 0-6 vuotiaaseen lapseen. Opinnäytetyön menetelmäksi valikoitui kirjallisuuskatsaus. Aineisto koostui kymmenestä julkaisusta, joista seitsemän on artikkeleita ja kolme tutkimuksiin perustuvaa kirjaa. Suurin osa kirjallisuuskatsauksen materiaalista on Pohjoismaissa tehtyjä.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksien mukaan äidin päihteiden käyttö jo raskausaikana voi olla riski lapselle. Joka neljäs suomalainen on kokenut vanhempien päihteiden väärinkäyttöä lapsuudessa. Vanhempien päihteiden käyttö voi aiheuttaa lapselle sekä fyysisiä että psyykkisiä riskejä elämässä. Päihdeperheissä elävien lasten arki voi olla stressaavaa, turvatonta sekä pelottavaa. Lapsen perustarpeita voidaan laiminlyödä ja lapsi voi jo nuorena iässä huolehtia vanhemmistaan tai muista perheenjäsenistään. Lapset kertovat kokemuksistaan päihdeperheessä kuvailemalla arkea pelottavana sekä vanhemman päihdeongelman aiheuttamasta huolesta ja sen negatiivisesta vaikutuksesta heidän sosiaaliseen elämäänsä. Lapsi voi kokea perheessä fyysistä sekä psyykkistä väkivaltaa. Päihdeperheessä elävän lapsen arjessa selviämiseen vaikuttaa se kuinka vakava vanhemman päihdeongelma on sekä lasta suojaavat tekijät. Lapset tuovat myös itse esille heitä suojaavia sekä tukevia tekijöitä.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: Vanhempien päihdeongelma, päihdeperhe, päihteiden väärinkäyttö, laiminlyönti

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Björklund Lena, Holmström Henna and Lundberg Julianne

Degree Programme: Degree Programme in Public Health and Degree Programme in Social Services, Turku

Supervisor(s): Jalava Michaela

Title: Children in Substance Abusing Families – A Literature Review about Risks and Children's Experiences in Families with Substance Abuse

---

Date 27.4.2020   Number of pages 42

Appendices 2

Abstract

This bachelor's thesis is a part of the "Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken" project. The purpose of the thesis is to increase knowledge how parental alcohol or drug abuse can affect children at the ages of 0-6. A literature study is used in this thesis where the material consists of ten publications where seven are articles and three are books based on research. Most of the material in the literature study are produced in the Nordic countries. The content analysis shows that the abuse of the mother during pregnancy is a risk for the baby. The parental abuse can be a risk for the physical and mental health of the children. In families that have problems with the abuse everyday can be stressful, insecure and scary for the children. The basic needs can be neglected and the children may have to take care of their parents or other family members instead. Children in families with abuse reveal that their everyday is filled with fear and that the abuse causes disturbance and negative consequences in their social life. Children can experience or be exposed to physical and psychological violence. How the ordinary life works in the abusing family depends on how seriously the parents' abuse is and if there is protective care for the family.

Language: sweden

Key words: Parental substance abuse, families with substance abuse, substance abuse, neglect

---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund.....	2
2.1	Missbruk i Finland.....	4
2.2	Barns placering utanför hemmet.....	6
3	Etik.....	8
3.1	Tillförlitlighet.....	9
3.2	Etik bland barn.....	9
4	Metod.....	12
4.1	Datainsamling.....	13
4.2	Innehållsanalys.....	14
5	Risker hos barn i missbrukande familjer.....	17
5.1	Missbrukets påverkan på fostret och spädbarnet.....	18
5.2	Risker i barnens vardag, familj och miljö.....	20
5.2.1	Vardag och rutiner.....	20
5.2.2	Föräldrafiering.....	21
5.2.3	Vanvård och våld.....	22
5.3	Ohälsa.....	23
5.3.1	Barns mentala hälsa och risken för psykosociala problem.....	24
6	Barns upplevelser av missbrukande föräldrar.....	26
6.1	Barn som blivit utan professionell hjälp.....	26
6.2	Känslor och missbrukets konsekvenser från barns perspektiv.....	27
6.2.1	Elaka kommentarer och beskyllningar.....	28
6.2.2	Oro om framtiden.....	28
6.2.3	Barns eget beteende och sociala liv.....	29
6.3	Familjeliv och relationen med den missbrukande föräldern.....	30
6.4	Barns resurser och strategier att skydda sig själv.....	32
7	Resultat.....	32
7.1	Risker.....	33
7.2	Upplevelser.....	34
8	Diskussion.....	36
9	Källförteckning.....	39

Tabellförteckning

Tabell 1 Inklusions- och exklusionskriterier	14
Tabell 2 Innehållsanalys	17

Bilagor

Bilaga 1 Litteratursökning

Bilaga 2 Artikelanalys

1 Inledning

I Finland finns det ungefär 65 000–70 000 barn som har endera ena föräldern eller båda föräldrarna med missbruksproblem (Holmila, et al., 2016, s. 83). Vart fjärde barn hade placerats minst en gång utanför hemmet på grund av mammans alkoholproblem före sin sjunde födelsedag och 13 procent på grund av pappans alkoholproblem enligt en statistik bland barn födda 2002. För föräldrar med narkotikaproblem var andelarna högre. I statistiken kom det också fram att jämfört med andra placerade barn var antalet enskilda placeringar högre bland barn till föräldrar med missbruksproblematik. (Sotkanet.fi, 2020) Ur barns perspektiv har föräldrar i nästan en av fyra barns barndomshem använt för mycket berusningsmedel visar tidigare studier. Det kan troligtvis finnas flera barn i varje småbarnsgrupp inom småbarnspedagogiken eller skolklass där alkoholanvändningen i hemmen är störande. (Itäpuisto, et al., 2010, s. 3)

Barn till föräldrar med missbruksproblem har tidigare kallats de glömda och osynliga barnen, eftersom föräldrarnas missbruk har setts ur ett vuxenperspektiv. Om barn visar tecken på utsatthet är det viktigt att andra är observanta på det, om barnen själva inte kan berätta vad de är med om. Vad föräldrarnas missbruk utsätter dem för kan de själv berätta när de blir äldre. (Alexanderson & Näsman, 2019, ss. 11, 61) När föräldrar missbrukar alkohol eller narkotika skadar det hela familjen. Sett ur barnens synvinkel är det oroväckande att till exempel alkoholmissbruk ofta sker i barnets eget hem. Föräldrarnas missbruk kan orsaka olika risker för barn och kan lämna livslånga spår. När föräldrar har problem med alkohol eller narkotika är det större risk att barn misshandlas och att föräldrar vanvårdar sina barn både fysiskt och emotionellt. (Lastenmielenterveystalo.fi, u.å.)

Skribenterna har valt att skriva om hur föräldrars alkohol- eller drogmissbruk kan påverka barn i åldern 0–6 för att öka kunskapen om det. Det här är ett aktuellt och stort område inom skribenternas kommande yrke. Inom social- och hälsovården samt inom småbarnspedagogiken är det stor risk att skribenterna som professionella möter barn vars föräldrar missbrukar. Då är det viktigt att ha kunskap om riskerna som kan förekomma hos dessa barn. Skribenterna vill öka insikten om föräldrars missbruk så att det är större chans att barn i dessa familjer upptäcks. Men också ta upp en diskussion med barnen om missbruk på skribenternas framtida arbetsplatser som till exempel inom småbarnspedagogik, i barnrådgivningen eller på skolhälsovården. Det är viktigt att ge möjlighet åt dessa barn att diskutera och få stöd i sina utmaningar.

Syftet med detta arbete är att öka kunskapen om hur föräldrars alkohol- eller drogmissbruk kan påverka barn i åldrarna 0 - 6 år. Det finns många olika typer av missbruk. I det här arbetet använder vi begreppet missbruk och då syftar vi enbart på missbruk av alkohol och droger. Arbetet är en litteraturöversikt vars fokus ligger på att hitta svar på frågeställningarna:

1. Vilka risker kan förekomma hos barn i åldrarna 0–6 år då ena eller båda föräldrarna missbrukar alkohol eller droger?
2. Vilka är barnens egna upplevelser av föräldrarnas missbruk?

Arbetet är en del av projektet "*Resursstarka barn*" som samarbetar med projekten "En bro till framtiden – förebyggande barnskyddsarbete och utvecklat barn- och ungdomsarbete" och "Resursstarka barn – Stöd till socialt utsatta barn inom småbarnspedagogiken".

2 Bakgrund

Med missbruk av berusningsmedel menas alkohol och andra ämnen som påverkar centrala nervsystemet, såsom narkotika och användning av lugnande mediciner på annat sätt än som läkaren har ordinerat det. (Mielenterveystalo.fi, u.å.) Egenskaper för missbruk av olika berusningsmedel är en återkommande användning av dem så att det orsakar olika social- och hälsorisker. Missbruk av berusningsmedel kan orsaka att människan vanvårdar sina barn, skadar sig själv, klarar inte av att sköta sitt jobb, blir skyldig till rattfylleri eller gör något annat olagligt. Lindring av ångest och rädsla och berusningsmedlens berusande effekt har samband med missbruk. En stor del av människor som missbrukar berusningsmedel blir småningom beroende av de medel de använder. Som en följd av berusningen försämras personens bedömningsförmåga och förmåga att kontrollera sitt eget beteende. (Terveyskirjasto, 2018)

Enligt Itäpuisto, et al. (2010, s. 6) kan föräldrars alkoholanvändning i lindrigaste fall orsaka oro hos barnet. Föräldrarnas missbruk kan i värsta fall bidra till våld och psykisk och fysisk vanvård av barn. När barnet upplever föräldrarnas beteende som skrämmande, oroande eller främmande då de använt berusningsmedel är föräldrarnas missbruk skadligt för barnen. Till följd av föräldrarnas missbruk riskeras barnets behov att försummas och skötseln och säkerheten äventyras. På grund av brister i växelverkan mellan föräldern och barnet och otrygg miljö att växa upp i kan det påverka barnen i vuxenåldern. Även ansvar och vridna roller i familjen kan påverka barns mående. Barndom i missbruksfamiljer kan få barn att

känna sig värdelösa och förtroendet för sig själv, för andra och för livet kan saknas. (Lasinen lapsuus, u.å.)

I en studie av Alexandersson och Näsman (2017, ss. 405, 410) berättar 9–19-åriga barn om föräldrarnas alkohol- och drogmissbruk och hur det har påverkat deras liv. Undersökningen är baserad på barns egna upplevelser och syftar till att främja deras förståelse när föräldrar har slutat missbruka. I undersökningen berättar barn om hur föräldrarnas nykterhet har gett dem utrymme att reflektera över barndomen och hur föräldrarnas missbruk har påverkat dem. I studien kom det fram att många barn har tagit hand om sina föräldrar och syskon i barndomen vilket kallas för föräldrafiering. I studien kommer det ofta fram att till följd av föräldrarnas missbruk har det bidragit till barn psykisk ohälsa och emotionella problem med bland annat dåligt självförtroende, depression, ätstörning och självmordstankar. Ett barn hade till och med rösthallucinationer. Barn ansåg att föräldrars missbruk har påverkat deras personlighet och psykiska hälsa vilket fortfarande har effekt trots att missbruket har upphört. Många barn i undersökningen behövde utomstående hjälp för att hantera sina problem.

Av stämningen i familjen känner barn lätt av och de försöker agera så att situationen blir till det bättre. Det har visat sig att i otrygga situationer i familjen kan redan ett mycket litet barn eller ett spädbarn agera så att de försöker skydda sina föräldrar eller syskon. För att hantera svåra situationer hemma kan barnen utveckla strategier på grund av föräldrarnas upprepade användning av alkohol. (Itäpuisto, et al., 2010, s.10)

Processen att bearbeta barndomen i missbruksfamiljer kan pågå en längre tid. Vissa dagar kan barnet må bra och det känner att det är lättare att förstå vad som har hänt men ibland har barnet sämre dagar. Många barn i Alexanderssons och Näsman's undersökning berättar att dom fortfarande kan ha svårt att berätta eller visa sina känslor. De tror att detta kvarstår från tiden med föräldrars missbruk som en strategi att ta hänsyn till andra. Vissa barn kunde inte reflektera över relationen med föräldrar och kunde inte känna någonting utifrån missbrukstiden vilket visar på barnets överlevnadsstrategi för att stänga av sina känslor. (Alexanderson & Näsman, 2017, ss. 406, 407, 408)

I studien berättar barnen hur föräldrars missbruk och föräldrafiering har påverkat deras självbild. De menar även att det kan vara både en bra och en dålig sak. Vissa barn kände sig tacksamma över de förmågorna som föräldrars missbruk har gett till dem som bland annat förmågan att vara självständig. (Alexanderson & Näsman, 2017, ss. 406, 411) Det går nödvändigtvis inte snett i livet för barn som har växt upp i familjer med missbruk utan de

kan även bli starka och ”överlevare”. Dessa individer kan vara i arbetslivet problemlösare, de ger inte efter och är kreativa. Barn kan även utveckla skyddande faktorer som bland annat temperament och sund vilja att klara sig. Vissa som har upplevt barndom i familjer med missbruk har beskrivit sig själva att de är bra på att lyssna på andra och ta hänsyn till andra människor. Priserna för dom här förmågorna är ändå höga och kan även skapa en börda när det tas för mycket ansvar över andra och andras intressen. (Lasinen lapsuus, u.å.; Raittiuden ystävät ry, u.å.)

Vissa barn till föräldrar med missbruk kunde inte reflektera över effekterna om sin självbild eftersom missbruket började redan tidigt i småbarnsåldern. Traumatiska upplevelser har kunnat vara barnens vardagliga liv i barndomen, det vill säga en normalisering av en annars onormal situation. (Alexanderson & Näsman, 2017, s. 406) Enligt Itäpuisto, et al. (2010, s. 6) hamnar barn känna olika känslor av besvikelse som bor i familjer med missbruk. Att sluta dricka alkohol kan föräldern lova och att tillbringa mer tid tillsammans, men i nästa stund har föräldern glömt sitt löfte. Motstridigheten av känslorna mellan kärlek och hat samt barnens hopp att tro på förälders förändring kan orsaka stora känslor av besvikelse åt barnet. I Alexandersson och Näsman (2017, s. 411) studie berättar barnen att det kan vara svårt att bygga en ny relation till en förälder som har kommit ur missbruket. Förtroendet till föräldern är inte det bästa och rädslan av att föräldern ska börja med missbruket igen förekommer ofta.

2.1 Missbruk i Finland

I Finland dricker människor med småbarn mycket alkohol och en stor del av alkoholen dricker de hemma och det görs ofta i barns närvaro (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2017). I boken *Näin Suomi juo* kommer det också fram att människor dricker alkohol mest hemma (Mäkelä, et al., 2018, s. 113). Både familjen och över generationer påverkas av effekterna av alkohol. Barn kan vara tvungna att göra saker som de inte är mogna för, på grund av att föräldrar med alkoholberoende förlorar ofta sin hälsa och sin förmåga att fungera som en förälder. Eftersom alkoholanvändningen har ökat i alla finländska livsstilar under det senaste decenniet har också problemet ökat i antal. (Holmila, et al., 2016, s. 9) Ett av de mest centrala hälsohoten i det finländska samhället är överdrivet alkoholbruk. Minst 13 % av befolkningen det vill säga 560 000 finländare använder alkohol på ett sådant sätt att de har en ökad risk för långvariga hälsoolägenheter. Alkoholkonsumtion orsakar problem för närstående, gemenskapen och i vidare omfattning för samhället. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2019a)

I projektet lasinen lapsuus har de gjort befolkningsundersökningar om finländarnas alkoholmissbruk i barndomshemmen år 1994, 2004 och 2009. Finländarnas erfarenheter av alkoholmissbruk i sina barndomshem har ökat år efter år. År 1994 rapporterades 16 % om riklig alkoholanvändning i barndomshemmen när åren 2004 var antalet 19 % och året 2009 var talet redan 23 %. (Roine, et al., 2010, s. 36)

Användningen av narkotika har på drygt 20 år blivit vanligare bland finländarna och nya narkotiska medel har börjat användas enligt en undersökning som institutet för hälsa och välfärd gjort (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019b, s. 4). På cannabis har 24 % av finländarna prövat enligt en befolkningsenkät som gjordes år 2018. Bland vuxna i åldern 25–34 år är användningen vanligast och narkotika hade ungefär 45 % av dem någon gång prövat. I Finland finns det 18 000–30 000 missbrukare av amfetaminer och opioider enligt en uppskattning från år 2012. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019c)

Enligt en rapport som institutet för hälsa och välfärd gjort under åren 1992–2018 så kom det fram att drog experimenten och användningen är mer fokuserad på de yngre åldersgrupperna men det har blivit vanligare i alla åldrar. Dessutom kom det fram att fler män än kvinnor har provat eller använt droger. År 2018 kom det fram att mest använde kvinnor i åldern 25–34 droger. Mellan åren 1992 och 2018 har cannabisexperiment blivit vanligare och under hela undersökningsperioden hade cannabis experimenten ökat jämt i alla åldersklasser. (Karjalainen, et al., 2020, ss. 17, 23)

I det finländska samhället har droger blivit ett mer bekant fenomen enligt forskningsprofessorn Pekka Hakkarainen vid Institutet för hälsa och välfärd. En personlig kontaktpunkt till droganvändning har allt fler människor och det är antingen via bekantas eller egna erfarenheter. Enligt Karoliina Karjalainen som är specialforskare vid Institutet för hälsa och välfärd så är andelen personer som rapporteras om skador på grund av droganvändning tills vidare inte särskilt stor men att det är viktigt att hålla koll på denna utveckling. Olika skador och servicebehov kommer troligtvis att öka om droganvändningen blir vanligare. (Karjalainen & Hakkarainen, Över hälften av finländarna under 35 år känner någon som använder droger – rädslan för drogmissbrukare har minskat, 2020)

Enligt Karjalainen, et al. (2020, ss. 43-45) har blandanvändning blivit vanligare både i Finland och Internationellt. I en drogförfrågan som gjordes år 2014 och i en undersökning om människors vanor att dricka alkohol som gjordes 2016 kom det fram att var tionde som svarade hade använt flera än ett ämne på en och samma gång några gånger i sitt liv. I yngre åldersgrupper och bland män är blandanvändning vanligare. De vanligaste kombinationerna

av ämnen är cannabis och alkohol och mediciner och alkohol. Kombinationen av droger och alkohol är vanligast i patientdata och kombinationen av cannabis och alkohol är den vanligaste i befolkningsdata. Nackdelarna kan vara allvarliga med blandanvändning och det finns uppgifter om att risken att dö är större åt de som använder olika läkemedel samtidigt. De vanligaste dödsorsakerna hos blandanvändaren är självmord, drogförgiftning och överdos.

Alkoholforskaren Christoffer Tigerstedt sa före den nya alkohollagen kom i kraft att förslagen i nya alkohollagen kommer att innebära att kostnaderna för social- och hälsovård kommer att öka. På barnfamiljer har en ökad konsumtion av alkohol en effekt som är särskilt oroande och i form av fler barnskyddsfall kommer effekterna att synas. Enligt Folkhälsans förbundsdirektör Viveca Hagmark är barn känsliga för att se sina föräldrar berusade. (Rundell, u.å.) Ändringarna i nya alkohollagen innebar till exempel att butikerna fick börja sälja alkoholdrycker med en alkoholhalt på högst 5.5.% och just detta trädde i kraft 1 januari 2018 (Social- och hälsovårdsministeriet, u.å.). Enligt Sundell som är verksamhetsledare på Barnvårdsföreningen och vice ordförande för Centralförbundet för Barnskydd är den vanligaste orsaken för att en barnskyddsanmälan görs oron över föräldrarnas alkoholanvändning. (Sundell, 2019)

En barnskyddsanmälan har bland annat social- och hälsovården, barndagvården och polisväsendet skyldighet att göra. Då ett barnskyddsärende har inletts ska socialarbetaren eller någon annan anställd inom barnskyddet omedelbart bedöma barnets eventuella brådskande behov av barnskydd. Förebyggande barnskydd finns också i barnskyddslagen (417/2007) och den ges då barnet eller familjen inte är klient inom barnskyddet. Det kan ges till exempel inom dagvård, vid rådgivningsbyråerna för mödravård och barnavård och inom annan social- och hälsovård. Dagvården kan vara en förebyggande stödåtgärd istället för att placera barnet utanför hemmet. (§3a)

2.2 Barns placering utanför hemmet

I ett resultat av en studie som gjordes mellan åren 2002–2009 på barn som var födda 2002 kom det fram att föräldrarnas missbruksproblem ökade märkbart risken för att småbarn placeras utanför hemmet. (Holmila, et al., 2016, ss. 87–88) Ett resultat av barn som placerats utanför hemmet hade 27 % av barnen mamman med alkoholproblem och pappan med alkoholproblem hade 13 % av barnen. Före barnen fyllde sju år hade de åtminstone en gång placerats utanför hemmet och bara en procent var andelen barn i jämförelsegruppen. Andelen

barn som placerades utanför hemmet var ännu högre bland föräldrar med narkotikaproblem och största andelen var de barn där mamman hade både alkohol- och drogproblem. Barn som var placerade utanför hemmet vars mammor hade missbruksproblem hade mer separata placeringar än andra placerade barn. För andra placerade barn var det genomsnittliga antalet placeringar 2,5, medan för barn med mammors med missbruksproblem var det fyra. (Holmila, et al., 2016, ss. 88–89)

År 2018 var det 1,5 % av barnen i Finland i åldern 0 – 17 år som placerades utanför hemmet. Det var bland annat barn som placerats utanför hemmet genom stödåtgärd inom öppenvården, brådskande placerade och genom omhändertagning. Både föräldrarna och barnen kan vara orsaken till placering utanför hemmet. Ofta är problembeteende hos antingen föräldern eller barnet som är bakgrunden till detta, och det kan handla till exempel om droganvändning eller psykiska problem. En förhöjd risk för upplevelser av olika svårigheter under barndomen har barn till föräldrar med riklig användning av alkohol eller andra droger enligt flera undersökningar. Jämfört med andra barn tas barn i missbruksfamiljer oftare omhand och placeras utanför hemmet. (Sotkanet.fi, 2020)

I en rapport av Institutet för hälsa och välfärd undersöktes bland annat orsakerna bakom barnets placering utanför hemmet. I forskningsmaterialet ingick 410 barn och 28 % av barnen hade inte uppnått skolåldern. En studiegrupp kartlade faktorerna bakom barnskyddssituationen och familjens omgivning, barnens föräldrar och barnets del. Över 40 % av barnen i studien såg föräldrarnas alkoholanvändning i familjen och av 26 % av barnen beräknades alkoholanvändningen ha en betydande inverkan på barnets situation. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2016)

En studie gjordes av 638 barn födda mellan 1991–2001 vars mammor missbrukade och bodde i huvudstadsregionen. Av studien kom det fram att 37 % av dessa barn placerades utanför det biologiska hemmet innan de fyllt fem år. Andelen steg till ungefär hälften av alla barn efter de fem följande år. Föräldrar med drogmisbruk har ofta brister i sin relation till sitt spädbarn och det kan märkas på olika sätt. De inte har kunskap att lägga märke till och tillfredsställa signaler som barnet ger, och under en kritisk tid av hjärnans utveckling missar de att ge det grundläggande behovet barnet behöver. Redan i detta skede omhändertas stor del av barnen på grund av omsorgssvikt och beroendeproblemet som föräldern har beror detta ofta på (Sarkola, 2012, s. 47). Barn kan tappa kontakten till sin missbrukande förälder och orsakerna till det kan vara att barn omhändertas för samhällsvård på grund av tillexempel

föräldrarnas missbruksrelaterade vård eller fängelsevistelse (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 51).

I Sarkolas artikel kom det fram att behovet av barnskyddsåtgärder i Finland under de senaste årtionerna har ökat på grund av det ökade drogmissbruket i familjerna. Klienter i öppenvård och anmälningarna till barnskyddet har fördubblats till 6,1 procent, och en ökning till 1,3 procent har antalet barn som placerats utanför hemmet av hela barnpopulationen under de senaste tjugo åren. Bland småbarn är föräldrarnas drogmissbruk en av de största orsakerna till att barn omhändertas av de sociala myndigheterna på grund av bristande omsorg. På grund av det ökade drogmissbruket i samhället så är det en bidragande orsak till den oroväckande utvecklingen i barnskyddstatistiken. (Sarkola, 2012, s. 45)

3 Etik

I detta kapitel kommer det fram vad som är viktigt att tänka på kring etik när man gör ett arbete. Dessutom kommer det fram vad som menas med tillförlitligheten och hur skribenterna har jobbat kring det i arbetet. Då man gör forskning är det också viktigt att ha en god vetenskaplig praxis. Endast om forskningen bedrivs i enlighet med god vetenskaplig praxis kan en vetenskaplig forskning vara etiskt godtagbar, tillförlitlig och resultaten trovärdiga. Vid användningen av andras forskning är det viktigt att man hänvisar rätt för att respektera forskarens arbete. Det är viktigt i forskning med hederlighet, allmän omsorgsfullhet och noggrannhet. Detta är också viktigt i presentationen av resultaten och i dokumenteringen, i bedömningen av undersökningar och i undersökningsresultat. Om behovet finns ska det skaffas forskningstillstånd. På det sätt som kraven på vetenskapliga fakta förutsätter planeras forskningen, genomförs den och till sist rapporteras den. (Forskningsetiska delegationen, 2012, ss.18–19)

Skribenterna har i detta arbete använt ett språk som inte kan tolkas diskriminerande eller kränkande. Skribenterna har inte heller försökt leda informationen någonstans. I arbetet har skribenterna följt Forskningsetiska delegationens anvisningar genom att hänvisningar till tidigare forskning och annat material är gjorda på korrekt sätt och informationen är inte ändrad. I arbetet har skribenterna koncentrerat sig på att samla ihop material som behandlar risker som föräldrars missbruk medför samt barns egna upplevelser om föräldrars missbruk.

3.1 Tillförlitlighet

I litteraturöversiktens diskussion reflekteras vanligtvis översiktens tillförlitlighet, det vill säga saker som har kunnat ge vilseledande information till resultatet. I varje undersökning finns det alltid vilseledande uppgifter och därför är det mycket viktigt att analysera kritiskt olika delar av litteraturöversikten. För att kunna utvärdera den verkliga tillförlitligheten av informationen som har förekommit i undersökningen, och för att informationssökningen ska lyckas borde intressen åtminstone rikta till hur bra man har lyckats att kartlägga informationen om ämnet. (Johansson, et al., 2007, s. 53; Stolt, et al., 2016, s. 32)

När en litteraturöversikt görs rekommenderas det att söka information från så många olika databaser som möjligt för att hitta omfattande information om ämnet (Stolt, et al., 2016, s. 44). Tillförlitligheten i detta arbete ökar genom att skribenterna har sökt information från flera olika relevanta och pålitliga databaser. Vid val av publikationer har det iakttagits att publikationerna är tillförlitliga och aktuella samt uppfyller arbetets inklusions - och exklusionskriterier. Ett av inklusionskriterierna var att söka studier till arbetet som var gjorda inom Europa eller i länder som passar till finländska kulturen. Flera artiklar som hittades till arbetet var gjorda i Finland eller i Norden vilket även ökar arbetets tillförlitlighet.

Att göra en tillförlitlig litteraturöversikt kräver ett nära samarbete mellan minst två forskare (Johansson, et al., 2007, s. 46). Det här arbetet är gjort av tre skribenter som alla har kritiskt granskat samlade forskningar noggrant samt deltagit regelbundet vid handledningstillfällen. Det är lämpligt att söka forskningar på olika språk så att all relevant information ska hittas till arbetet men i sökningen av information kan det leda lätt till språkmissar om det används engelskspråkiga forskningar (Johansson, et al., 2007, s. 53). I detta arbete är sökningen av material begränsat till tre olika språk: finska, svenska och engelska. Eftersom vårt arbete består av undersökningar på tre olika språk kan det finnas en ökad risk för språkliga och översättningsrelaterade missar.

3.2 Etik bland barn

Enligt Etene (2014, ss. 6-10, 46) är det en etisk princip att skydda barndomen. Barndomen har en avgörande betydelse för individens hela livscykel och är en livsfas som är knuten till en särskild tidpunkt. I konventionen om barnets rättigheter är det viktigaste målet att garantera att alla barn skyddas av de grundläggande rättigheterna som utgörs av barnets rätt till skydd, rätt till delaktighet och rätt till en rättvis andel av samhällets resurser och tjänster.

Den centrala principen när barnets rättigheter verkställs har konventionen fastslagit att barnets bästa ska vara.

FN:s kommitté för barnets rättigheter är oroliga över det stora antalet barn som bor med sina föräldrar med missbruksproblem i Finland. Kommittén oroar sig över att barn med mammor med missbruksproblem i Finland inte får tillräcklig uppmärksamhet i sin utveckling. (Etene, 2013, s. 12) Ansvar för att skydda barn har alla samhällsaktörer. Barnskyddet är berättigat och förpliktigt att vidta åtgärder i olika typer av problematiska situationer som rör barndomen och familjelivet i Finland. Bland annat spädbarn som lämnats utan föräldrarnas omsorg omfattar därför barnskyddet. Barnen skyddas inte enbart från att bli övergivna eller mot livshotande, utan också mot olika välfärdsrisker. Att skapa möjligheter för en god barndom snarare än att skydda barnet är barnskyddets målsättning. (Etene, 2014, s. 13)

Enskilda individer är alla barn och de behöver en psykologisk, social och ekonomisk trygg uppväxtmiljö som byggs upp av vuxna. Dessutom behöver alla barn vård och omsorg anpassad efter ålder och utvecklingsnivå. Om de vuxna på allvar försöker se på saker med barns ögon, försöker lyssna på dem, identifierar deras behov och bekymmer så kan delaktigheten bli verklighet. Fördelen med att låta barn vara delaktiga finns det mycket forskning om. Att barn blir bemötta inom sin egen gemenskap är oerhört viktigt. En etisk princip borde detta vara som genomsyrar vardagslivet i familjen. I situationer där barn blir illa behandlade på ett eller annat sätt är denna princip särskilt viktig. För barnets nöd måste den vuxna vara lyhörd inför för att kunna göra något åt den. Upplevelsen att ingen riktigt vill lyssna på dem kan barn känna av. (Etene, 2014, ss. 18-19)

Att barn ska få vara delaktiga genom att bli hörda garanterar konventionen om barnets rättigheter. Att man intresserar sig för det barnet berättar om sig själv är ett etiskt förhållningssätt. I dialog med andra människor, både med vuxna och med barn mognar förståelsen för etik. Barnet får bekräftelse för sin förmåga att identifiera olika sidor och nyanser av sina upplevelser i en bra dialog. (Etene, 2014, ss. 24-25)

En god motståndskraft sägs barn ha som fortsätter ha en gynnsam utveckling efter att ha fått utstå betydande eller upprepade motgångar. De kan hämta kraft i sådant de finner gott även under svåra förhållanden. Det viktigaste för att barn ska utveckla en god motståndskraft är att de har en relation till en vuxen där de känner sig hörda och får respekt och uppmuntran visar undersökningar av Rutter. (Etene, 2014, s. 29) För barn är deras egna föräldrar de viktigaste personerna. Barns svårigheter i vardagen beror oftast på att föräldrarna inte har

fått hjälp med sina egna problem i tid. Viktiga verktyg för att stödja barns uppväxt och utveckling på bästa sätt är tidigt ingripande, lyhördhet och föräldraskapsstöd. (Etene, 2014, ss. 37-38, 50).

Enligt Etene (2017, ss. 9-11) är barndomen en unik tid. Barn är beroende av andras vård för att utvecklas till ansvarsfulla och samhällsdugliga medborgare. Föräldrar har det främsta ansvaret för barnets välbefinnande, för att säkerställa tillväxten och utvecklingen. Om barnets föräldrar inte kan göra det är det samhällets roll att skydda barnets bästa genom öppenvårdsåtgärder. Om barnets tillväxt, välbefinnande, säkerhet och utveckling kräver ska ingripande ske av samhället. Då barnet placeras utav samhället utanför sitt eget hem under en tillfällig period har barn rätt att hålla kontakt med sin familj och släktingar. Barnets rättigheter finns också i socialvårdslagen med en skyldighet att erbjuda åt familjer stödande öppenvårdstjänster för barnets välbefinnande. Familjen behöver inte vara barnskyddsklienter för att bli erbjuden dessa tjänster och målet är att främja välbefinnandet och förebygga problem hos dem. Bestämmelser om barnets rätt till självbestämmande finns också med i många hälsovårdsbestämmelser.

Enligt Rutter (2012, s. 335) har begreppet resiliens som utgångspunkt ett erkännande av att det finns enorm skillnad i människors svar på alla typer av miljömässiga motgångar. Resiliens är en slutsats baserad på bevis att vissa individer har ett bättre resultat än andra som har upplevt en likadan situation. Antingen en sensibiliserande effekt eller en stärkande effekt i förhållande till stress eller motgångar kan dessutom den negativa upplevelsen ha. Av resultat av interaktioner mellan genmiljöer har det kommit fram att det finns något som tyder på att den genetiska påverkan påverkar responsen på alla miljöer.

I FN:s konvention om barnets rättigheter som gäller alla barn under 18 år finns fyra viktiga huvudprinciper. Det är att alla barn är jämlika och att alla barn har rätt till ett gott liv. Dessutom skall barnets åsikter beaktas och barnets bästa skall prioriteras vid allt beslutsfattande. (Lapsiasia, u.å.) Skribenterna anser i arbetet att alla barn är värdefulla och viktiga precis som de är oberoende av deras familj, bakgrund eller kultur.

4 Metod

Som metod i arbetet valdes litteraturöversikt. Skribenterna valde metoden eftersom intresset var att bekanta sig med den redan befintliga materialen om barnets risker i familjer med missbruksproblem, samt materialet om barnets egna upplevelser i familjer med missbrukande föräldrar. Meningen med litteraturöversikt är att kartlägga vilken typ av information som finns i ett visst område. Syftet är att utveckla teoretisk förståelse av vetenskapsområdet samt utveckla och utvärdera redan befintligt material inom ämnet. Det vill säga göra en undersökning av undersökningar. I litteraturöversikten söks det vanligtvis svar på en fråga, som till exempel svar på forskningsproblemet. Genom litteraturöversikten är det möjligt att beskriva forskningar. Genom att samla forskningar som hör till ämnet får man en bild av vilken typ av material som redan finns inom ämnet. Samtidigt får man reda på hur de här forskningarna är utförda och vilket innehåll de har. Hantering av materialet från litteraturöversikten består av tre huvudfaser som är planering av litteraturöversikten, att göra litteraturöversikt med sökningar, analyser och sammanfattningar samt presentera och rapportera resultaten av det valda materialet. (Stolt , et al., 2016, ss. 7, 23; Johansson, et al., 2007 s. 3, 5)

När man väljer litteraturöversikt som metod i ett arbete börjar man med att skapa en forskningsplan som styr utvecklingen av forskningsprocessen. I forskningsplanen identifieras och avgränsas forskningsproblem som ska studeras. Inom forskningsproblemet inleds frågeställningarna som kan vara minst en men kan också vara flera och de bör vara så tydliga som möjligt. För att kunna förstå och göra avgränsningar på problemområdet är det viktigt att först bekanta sig med vad som finns publicerat om det valda ämnet. Med hjälp av forskningsproblemet och frågeställningar börjar man med att ta i beaktande söktermer och avgränsningskriterier som kan vara bland annat tid, språk eller dokumenttyp. Det är viktigt att anteckna noggrant hela tiden urvalskriterierna som förekommer av de olika sökningarna för att kunna redogöra inklusions- och exklusionskriterierna. Därefter börjar det hittas svar på frågeställningen genom att söka och läsa material inom detta ämnesområde och därpå analysera relevant information på ett systematiskt sätt. Till slut rapporteras resultatet av litteraturöversikten och görs slutsatser av det. (Bell, 2017, s. 292; Friberg, 2018, ss. 40, 76-77)

I ett tidigt skede började skribenterna bekanta sig med forskningsmaterialet för att kunna avgränsa problemområdet och ta reda på hurdan litteratur som är publicerad om föräldrars missbruk och dess risker för barnet. I den inledande informationssökningen kom det också

upp barns upplevelser av föräldrarnas missbruk vilket väckte skribenternas intresse för att lyfta fram barns perspektiv av föräldrarnas missbruk. I detta arbete finns det två forskningsproblem som syftar till att ta reda på vilka risker som förekommer hos barn i åldern 0–6 år vars föräldrar missbrukar och hurdana barns egna upplevelser är i dessa familjer.

4.1 Datainsamling

Då man gör en datainsamling samlas material in genom att söka vetenskapliga forskningar från relevanta databaser samt genom att använda relevanta böcker. En noggrann dokumentation, avgränsning av litteratursökningen och redovisning av sökord och sökvägar är viktiga för att läsaren lättare ska förstå hur valet av artiklar har gjorts. (Friberg, 2018, s. 146).

Datainsamlingsprocessen inleddes genom att söka vetenskapligt material via databaser och bibliotekens resurser. Materialsökningen utfördes via Alma, Åbo Akademi's bibliotek och Novias digitala resurser med databaserna EBSCO, Medic, ProQuest, Julkari, Svemed+ och Google Scholar. Skribenterna gjorde även sekundärsökningar genom att gå igenom referenslistor av för ämnet relevanta tidigare studier samt referenslistor på vetenskapliga nätsidor. Att göra en sekundärsökning betyder att det granskas referenslistor av tidigare forskningar och genom att studera andras val eller sökord (Friberg, 2018, s. 78). I arbetet användes även personsökningar, eftersom det ansågs att i Finland och i Sverige finns det bra forskaren som har utforskat mycket om ämnet missbruk i familjer och missbruk överlag så som till exempel *Alexanderson, Näsman, Holmila, Raitasalo* och *Tigerstedt*. Personsökning betyder att ta reda på om forskaren eller medförforskaren har flera undersökningar eller om de har material som utkommit senare om ett visst ämne (Friberg, 2018, s. 78).

Inklusionskriterier som valdes till arbetet var artiklar som kom överens med arbetets syfte och frågeställningar. Skribenterna använde artiklar som var skrivna på svenska, finska och engelska eftersom kunskaperna i dessa språk är bra. Det avgränsades även bort undersökningar som har gjorts utanför Europa eller i länder som har en helt annan kultur än i Finland. Undersökningar för perioden 2010–2020 med full text valdes. Till litteraturöversikten valdes material som är huvudsakligen från Finland eller Sverige. Två av forskningarna är från Europa och en utanför Europa. Skribenterna ansåg att forskningen som var gjord utanför Europa var passlig för litteraturöversikten och är nära den finländska kulturen. Allt material som valdes till litteraturöversikten är från perioden 2010-2020, men

största delen är från året 2015 eller nyare. I valet av forskningarna togs det i beaktande barns ålder 0-6 år.

Tabell 1 Inklusions- och exklusionskriterier.

Inklusionskriterier	Exklusionskriterier
Artiklar som passar till utsatta frågeställningar.	Artiklar som inte passar till utsatta frågeställningar.
Artiklar på svenska, finska eller engelska.	Artiklar på andra språk än svenska, finska eller engelska.
Artiklar med full text.	Artiklar utan full text.
Artiklar från år 2010	Artiklar som är skrivna före år 2010
Artiklar inom Europa och från länder som passar till finländska kulturen.	Artiklar utanför Europa.

Sökorden till arbetet är valda utgående från syftet och frågeställningarna. Skribenterna använde mest engelskspråkiga databaser och därför är valda sökord mest på engelska. Sökord som användes i arbetet var alcoholism, drug, parental, children, substance, abuse, effects, risk and experience. Svenska sökord som användes i arbetet var missbruk, alkohol, droger och barn. Finskspråkiga sökord som användes var päihde, päihdeperhe, alkoholi, huume, Holmila, Raitasalo samt kombination av nämnda sökord. Skribenterna ansåg att det var svårt att hitta svensk- och finskspråkiga artiklar som är relevanta för ämnet. Därför fokuserades det mest på att använda engelskspråkiga sökord vid litteratursökningen. I arbetet finns en litteratursökning (se bilaga 1) för att undvika att tappa bort forskning som har hittats och för att hålla ordning om vilken typ av material som har sökts. Detta hjälper även läsaren att förstå hurdana sökord som skribenterna har använt och hur artiklarna blev valda till arbetet (Stolt , et al., 2016, s. 31).

4.2 Innehållsanalys

Analysmetoden som skribenterna valde till arbetet är innehållsanalys. Syftet med innehållsanalysen är att organisera och klassificera utvalda material samt granska likheter och skillnader. Till slut tolkas och skrivs det utvalda materialet så att det bildas en helhet, en så kallad syntes. (Stolt , et al., 2016, s. 30)

Den första fasen av innehållsanalysen är att beskriva det viktigaste innehållet om materialen. Utvärdering av studier och analysfasen hänger samman. Den här fasen i innehållsanalysen kräver att man fördjupar sig i det valda materialet och läser genom det många gånger. (Stolt , et al., 2016, ss. 30-31) Vid denna fas började skribenterna söka relevant material till arbetet och granska olika artiklar och böcker. Material som inte ansågs relevant till arbetet valdes bort. Till litteraturöversikten valdes det sju forskningar. Skribenterna gjorde artikelanalys av dessa forskningar (se bilaga 2). Syftet med artikelanalysen är att beskriva och förtydliga valda forskningar. Där kommer det fram vem som har skrivit forskningen, var och året, vad syftet är med den, forskningsmetodiken och beskrivningen av studien. I litteraturöversikten användes även tre forskningsbaserade böcker som material; *Upptäckt och stöd, Lapsen kaltoinkohtelu och Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot*. Dessa böcker är skrivna i Finland och Sverige.

I den andra fasen av innehållsanalysen läser skribenten materialet, gör anteckningar och därefter bildar kategorier eller teman. Syftet med dessa är att jämföra materialet och söka efter skillnader eller likheter och sedan tolka dem. Resultatdelen och slutsatserna från varje studie läses särskilt noggrant och det är viktigt att anteckna huvudpunkterna i varje studie. Kategorier eller teman bildas genom att jämföra och kombinera liknande anteckningar och genom dem ges ett beskrivande namn för innehållet. (Stolt , et al., 2016, s. 31)

I andra fasen av innehållsanalysen läste skribenterna igenom det valda materialet så att varje skribent kodade materialet noggrant och samlade information av detta samt letade efter skillnader och likheter. Efter att materialet var kodat gick skribenterna tillsammans igenom materialet igen och diskuterade resultatet. I skiftet mellan mars och april kodades samma material ännu en gång till så att all viktig information om materialen kom med till arbetet. Kodningen utfördes på det viset att av den insamlade informationen som handlade om samma ämne delades upp i grupper, från vilka det kom fram underkategorier. Av underkategorierna bildades sedan större kategorier. En del av kategorierna och underkategorierna som kom fram vid informationssamlingen bildade sedan underrubriker i arbetet. Temat bildades av kategorier och underkategorier och blev huvudrubriker i arbetet; *Risker hos barn i missbrukande familjer och Barns upplevelser av missbrukande föräldrar*. Tabell 2 som finns på följande sida, redogör för vilka ämnen som kom fram i materialet och som bildades till underkategorier och därefter kategorier. Dessutom teman som passar bra överens med forskningsproblemet. I artikelanalysen (se bilaga 2) kommer det fram artiklar som blev valda med till arbetet. Artikelanalysen sammanfattar kort alla artiklar och studier, ger en inblick i hurdana artiklar det finns med i arbetet samt varför dom blev valda.

Skribenterna använde artikelanalysen även som ett stödverktyg för att hänga med i hurdana artiklar det har kommit fram vid datainsamlingen.

Tredje fasen av innehållsanalysen bildar en helhet av materialens resultat. I detta skede är syftet att skapa en allmän bild av forskningsresultaten samt ta fram även motstridiga resultat. (Stolt , et al., 2016, s. 31) Vid denna fas kompletterade skribenterna litteraturöversikten genom att lyfta fram motstridiga resultat som framkom i materialet samt tog i beaktande materialet som handlade om barnets och familjens resursförstärkande principer.

I sista fasen av innehållsanalysen rapporteras resultaten och en översikt skrivs i sin slutliga form (Stolt , et al., 2016, s. 32). I denna fas svarade skribenterna på arbetets forskningsfrågor och lyfte fram centrala saker som förekom i litteraturöversikten under resultat-kapitlet. Därefter skrev skribenterna arbetet till sin slutliga form.

Tabell 2 Innehållsanalys

Tema	Kategorier	Underkategorier
Risker hos barn i missbrukande familjer	Missbrukets påverkan på fostret och spädbarnet	Nyfött barn Missbrukets påverkan på fostret under graviditeten Amning och moderns missbruk Växelverkan mellan spädbarnet och modern
	Risker i barns vardag, familj och miljö	Vardag och rutiner Föräldrafiering Vanvård och våld
	Ohälsa	Somatiska risker Hälsoproblem hos barnet Barns mentala hälsa Beteendestörningar Stress hos barnet Mammans drickande är mera skadlig än pappans
Barns upplevelser av missbrukande föräldrar	Barn som blivit utan professionell hjälp	Barn besvikna på andra föräldern Negativa upplevelser av stödet Positiva upplevelser av stödet Svårt att söka hjälp eller stöd
	Känslor och missbrukets konsekvenser från barns perspektiv	Elaka kommentarer och beskyllningar Oro om framtiden Barns eget beteende och sociala liv
	Familjeliv och relationen med den missbrukande föräldern	Lojalitet mot familjen och känslan att vara tvungen att dölja hemsituationen. Ansvaret över andra syskon och hemmet
	Barns resurser och strategier att skydda sig själv	Stöd hos barnet Barns strategier att överleva vardagen

5 Risker hos barn i missbrukande familjer

I detta kapitel beskriver skribenterna olika risker som kan förekomma hos barn med missbrukande föräldrar. I litteratursökningen kom det fram att föräldrars missbruk kan orsaka olika risker för barn. I forskningarna kommer det fram att föräldrarnas missbruk påverkar barns vardag och att det kan utsätta dem för psykosociala problem. För dessa barn

kan tillväxtmiljön vara otrygg och hälsorisker orsakas av bristande omsorg eller ovårdat hem. I boken *Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot* framhävs det att familjer är barnens största resurs. Det är även viktigt att söka barnens resurser och genom det försöka stödja deras barndom och tillväxt så bra som möjligt i familjer med missbruksproblem. (Holmila, et al., 2016, ss. 87, 89-90, 92)

5.1 Missbrukets påverkan på fostret och spädbarnet

I Alexandersons och Näsman (2019, s. 59) bok kom det fram att fostret påverkas på olika sätt av substanser som passerar moderkakan. Det finns risk att ett barn som regelbundet har varit utsatt för alkohol under fostertiden kan lida av abstinenssymtom då det föds. Enligt Söderholm och Kivitie-Kallio (2012, s. 203) lider fostret ofta av alkoholorsakad tillväxthämning och därför är barnets fettprocent och energinivåer låga. Det nyfödda barnet kan vara för svag för att amma vilket i sin tur kan leda till hypoglykemi.

Till följd av moderns drogmissbruk under graviditeten är effekterna hos fostret beroende av när under graviditeten mamman har använt droger och vilken drog hon använt. Det som också påverkar är hur mycket och hur ofta mamman använt drogen och dessutom om missbruket har varit blandmissbruk. (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 202) Effekterna av alkoholmissbruk vid graviditetskomplikationer påverkas av hur mycket, i vilket skede av graviditeten och hur ofta modern har använt alkohol. Dessutom påverkar också andra faktorer som ärftlighet, näringstillstånd och moderns allmänna tillstånd. (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 211)

I en studie i boken (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, ss. 203-204, 212) rapporteras att barn till mödrar som har använt opiater under graviditeten har akuta abstinenssymtom, varav 80 % av dem kan ha långvariga abstinenssymtom. Även moderns användning av amfetamin, kokain och benzodiazepiner kan orsaka abstinenssymtom hos barnet. Abstinenssymtom hos nyfödda börjar senast några dagar efter förlossningen och kan pågå några veckor. Långvariga abstinenssymtom hos nyfödda kan pågå till och med upp till tre till sex månader. I sin artikel framhäver Sarkola (2012, s. 46-47) varaktigheten av abstinenssymtom hos nyfödda, vilket kan leda till att ett barn behöver medicinsk behandling och sjukhusvistelse längre än vanligt. Dessa spädbarn är fysiskt sett så gott som normala när abstinensen är över.

I många studier kom det fram att moderns alkoholanvändning under graviditeten kan orsaka fetalt alkoholsyndrom, FAS hos fostret (Sarkola, 2012, s. 46; Alexanderson & Näsman, 2019, s. 58; Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 207). I Sarkolas (2012, s. 46) artikel kom

det fram att upp till 1 per 100 foster påverkas på ett eller annat sätt av alkoholen mamman druckit enligt många experter. Alkoholen kan också påverka både utvecklingen av det centrala nervsystemet och kroppstillväxten hos barnet. Om mamman använt droger under graviditeten kan det hos den nyfödda uppkomma abstinensbesvär (NAS). För att få bort abstinensbesvären kan babyn behöva få morfin i nedsatta doser. Söderholm och Kivitie-Kallio (2012, s. 207) tar fram i sin bok att i västländer lider minst ett barn av hundra av FASD varav 10 – 20 % av dem lider av en allvarligare form av syndromet som kallas FAS.

Effekterna av moderns drogmissbruk är utvecklingsavvikelser hos fostret men varierande och allvarliga neurologiska skador är sällsynta. Moderns drogmissbruk under graviditeten kan hämma tillväxten av fostrets huvud, bidra till akuta och långvariga abstinenssymtom hos nyfödda och bidra till en ökad risk för plötslig spädbarnsdöd (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 207). Kognitiva och psykosociala svårigheter hos barnet har förknippats med missbruk av droger under graviditeten (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 207; Raitasalo & Holmila, 2017, s. 17).

Söderholm & Kivitie-Kallio (2012, s. 204) berättar i sin bok om missbruk och amning. Om modern använder mycket alkohol får barnet alkohol genom bröstmjölken, vilket kan påverka barnets sömnrhythm och barnet kan vara svårare att lugna ner. Moderns alkoholanvändning kan även påverka hennes omdömesförmåga som kan leda till vanvård eller misshandel av barnet. De flesta droger utsöndras i bröstmjölken och därför bör drogmissbrukande mödrar inte amma. Olika narkotika utsöndras i olika mängder i bröstmjölken, men till exempel koncentrationen av heroin eller cannabis i bröstmjölken kan vara upp till flera gånger högre än den koncentration som finns i blodet hos modern.

Växelverkan mellan modern med missbruksproblem och spädbarnet är ofta förknippat med många riskfaktorer. Faktorerna är både moderns och barnets abstinenssymtom, moderns psykosociala svårigheter, kamp med sitt missbruksproblem samt amningsproblem (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 206). Alexanderson och Näsman (2019, ss. 60-61) lyfter fram i sin bok att en otrygg anknytning kan utvecklas mellan föräldern och barnet om småbarn vanvårdas och brister uppkommer i deras omsorg, då de inte till exempel får tröst, gensvar eller stimulans. Vanvård, försummelse och våld hos spädbarn kan vara livshotande för dem. I sin artikel skriver Sarkola (2012, s. 47) att brister i relationen till spädbarn kan missbrukande föräldrar ha. Att modern har svårigheter att svara på barnets signaler och det grundläggande behovet under en kritisk period av hjärnans utveckling kan det märkas genom.

5.2 Risker i barnens vardag, familj och miljö

I många undersökningar kommer det fram hur föräldrarnas missbruk påverkar barnens liv och vardag. Föräldrarnas missbruk kontrollerar familjens liv som orsakar brister i barnens tillväxtmiljö varpå hälsorisen orsakas av otillräcklig omsorg eller ovårdad hem. De grundläggande uppgifterna orkar inte många berusade föräldrar utföra och de kan inte skapa en trygg vardag åt barnen eller svara på deras fysiska eller emotionella behov. (Holmila, et al., 2016, s. 87) Föräldrarnas användning av berusningsmedel kan leda till vanvård av barnens hälsa och hygien som i sin tur kan orsaka en ökad risk för somatiska sjukdomar (Raitasalo & Holmila, 2017, s. 17).

5.2.1 Vardag och rutiner

I sin bok lyfter Söderholm och Kivitie-Kallio (2012, s. 198) fram att föräldrars missbruk alltid påverkar familjens liv och detta kan leda till obalans i vardagen. Hur mycket föräldrars missbruk påverkar familjelivet är beroende på olika faktorer som vad för slags berusningsmedel föräldern använder och hur regelbundet. Faktorer som påverkar är också hur allvarligt föräldrarnas missbruk är och hurdana andra riskfaktorer det finns i familjen. Missbruk hos föräldrar kan visa sig genom brist på rutiner och genom en stor obalans i vardagens rytm. Ett resultat i Werners och Malteruds (2016, s. 4) undersökning visar att brister på aktiviteter eller rutiner i många barnfamiljer med missbruksproblematik ger känslor av otrygghet och osäkerhet för barnen.

Föräldrars missbruksproblem kan leda till att familjen isolerar sig och att de bland annat inte utövar fritidsaktiviteter, far till sjukhuset eller besöker barnrådgivningen (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 198; Holmila, et al., 2016, s. 92; Alexanderson & Näsman, 2019, s. 45). På grund av skammen som missbrukande föräldrar kan ha så söker de sällan hjälp för sitt missbruk. Föräldrar kan känna skam över sitt missbruksproblem och vågar därför inte söka hjälp eller vara ärliga om deras och familjens problem. Föräldrarna kan vara rädda för att vara ärliga eftersom familjesituationen kan ha negativa konsekvenser så som förlust av barnets vårdnad. (Geschiere, et al., 2017, s. 12)

Det behövs en öppen diskussion om skadorna på barn som har missbrukande föräldrar. Så att föräldrar och barn uppmuntras att prata om sina problem med olika hjälporganisationer (Holmila, et al., 2016, s. 21). Barn kan också känna skam över att föräldern har missbruksproblem och att föräldern förlorar kontrollen inför andra på grund av berusning. På grund av föräldrarnas missbruksproblematik kan barn ha hamnat i en avvikande

livssituation och kan känna skam över det. Barn självbild kan drabbas som ett stigma över känslorna av att vara annorlunda, ensam och bortvald på grund av föräldrarnas missbruk. (Alexanderson & Näsman, 2019, s.64- 65)

Det finns risk att utsättas för stress och fysisk och psykisk misshandel som anhörig till en person med missbruksproblem. Detta kan leda till att den andra föräldern börjar missbruka och får psykisk ohälsa. Då är risken att ingen av föräldrarna orkar hjälpa, stödja och skydda barnet. På grund av skammen som missbruket för med sig och också empatin för den andra föräldern så kan föräldern dölja missbruksproblemet och hålla det som en familjehemlighet. Föräldern kan också begära att barnet håller missbruket hemligt. Detta kan vara en risk för barnet om till exempel pappan är våldsam mot barnet. Dessutom kan barnet känna att den andra föräldern sviker barnet då den inte bryr sig. (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 194)

5.2.2 Föräldrafiering

Roller i familjer med missbruk är vridna och barnen kan vara tvungna att vara som vårdnadshavare för sina föräldrar. Detta kan vara både positivt om det inte är för krävande för barnet och om det uppskattas av föräldrarna men det kan också vara destruktivt. Redan ett mycket litet barn kan ta hand om sina föräldrar och vara rädd för att något kommer att hända med dem. (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 199; Werner & Malterud, 2016 s. 2) Ett resultat i Werners och Malteruds (2016, s. 8) undersökning var hur barnen i missbrukarfamiljer försökte skydda sina föräldrar genom att agera så normalt som möjligt utanför hemmet. Olika strategier för att förebygga problem hemma så som att undvika situationer, distraktion och genom att skydda föräldrar använde barnen. Dessutom genom att vara överksamma, genom att motarbeta och genom självskadebeteende.

I sin studie undersökte Jääskeläinen, et al. (2015, ss. 292-296) olika familjer med missbruksproblem i Finland. I resultaten av studien lyftes det fram fem olika familjetyper. Den vanligaste av familjetyperna var där pappan dricker. I denna typ av familj hade fadern ett alkoholproblem, familjen bodde tillsammans och det fanns oftast inte andra problem i familjen. Andra typen av familj hade fadern alkohol- eller drogmissbruksproblem. I denna familjetyp använde fadern oftast droger och bodde inte tillsammans med modern och barnet. I denna familjetyp hade båda föräldrarna vanligtvis även andra problem. I den tredje typen av familj missbrukade modern alkohol. I denna familjetyp hade hälften av mödrarna också psykisk ohälsa. Fadern hade oftast inte andra problem. Föräldrarna hade separerat och barnet bodde med antingen modern eller fadern. I den fjärde familjetypen hade modern drogmissbruk samt psykisk ohälsa. Fadern hade inte andra problem i denna familjetyp. I den

femte familjetypen hade båda föräldrarna antingen ett drog- eller alkoholmissbruksproblem. Modern hade oftast också psykiska problem och båda föräldrarna hade problem med försörjning. Cirka 50-62 % av barnen i denna familjetyp bodde inte tillsammans med sina föräldrar.

5.2.3 Vanvård och våld

Under en aktiv missbruksperiod kan föräldern tycka att kontakten med barnen inte är så viktig. Fast missbrukande föräldrar är fysiskt närvarande, kan de bekräfta att de är mentalt och känslomässigt borta från sina barn. Det beror på att föräldrarna då är inne i planeringen av missbruket, somnar ifrån barnen och inte går att väcka eller att de är berusade (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 51) I familjer med missbruk är den sociala växelverkan oftast felaktig. Dagligen kan det förekomma dramatik, hot, spänningar, och manipulation i vardagen (Werner & Malterud, 2016, s. 4). Barnen kan även uppleva eller bli utsatta för både psykiskt och fysiskt våld (Söderholm & Kivitie-Kallio, 2012, s. 199; Jääskeläinen, et al., 2015, s. 288; Alexanderson & Näsman, 2019, s. 60-61). Psykisk misshandeln mot barnet kan förekomma när barnet blir utsatt för situationer som är skrämmande, som skadegörelse hemma eller våld mot andra familjemedlemmar. Det fysiska våldet i familjer med missbruksproblem kan förekomma lindrigt så som att rycka i eller hålla hårt i barnet. Det fysiska våldet mot barnet kan även vara kraftigt och det kan förekomma sexuella övergrepp. Skakvåldet som spädbarn kan utsättas för kan vara allvarligt för dem. (Alexanderson & Näsman, 2019, ss. 60-61)

I Werners och Malteruds (2016, s. 5) undersökning framkommer rapporter om vuxna och om deras barndom med alkoholmissbrukande föräldrar. Föräldrarna kunde vara aggressiva, hotande, ostabila eller ansvarslösa. Söderholm och Kivitie-Kallio (2012, s. 199) skriver om familjens ostabila stämning och berusade föräldrars oberäkneliga beteende i barnens ögon. Dåligt samvete som föräldrar får särskilt efter utbrott kan göra att föräldern betar sig överraskande snällt eller oväntat aggressivt men föräldrarnas beteende kan också vara kallt och bortstötande.

I Raitasalos och Holmilas (2017, s. 19) artikel och i Söderholms och Kivitie-Kallios (2012, s. 198) bok lyftes det fram hur tillväxtmiljön kan vara farlig för små barn vars föräldrar missbrukar och där barnen lider av brist på tillsyn, vilket lätt kan leda till olyckor och förgiftningar. I sin bok lyfter Alexanderson och Näsman (2019, s. 60) fram att det kan finnas risk för att barn kommer åt föräldrarnas kanyler, droger eller andra farliga föremål när

föräldern försummar tillsynen. Risken för olycksfall både i hemmet och på andra platser ökar också. För att få det grundläggande behovet uppfyllt är speciellt småbarn skyddslösa och sårbara och beroende av andra människor. Vanvård i familjer med missbruk kan synas genom att barn blir utan mat, är smutsiga och har opassande och smutsiga kläder. Föräldrarnas drogmissbruk en av de största orsakerna till att barn placeras utanför hemmet av de sociala myndigheterna på grund av bristande omsorg bland småbarn (Sarkola, 2012, s. 45).

5.3 Ohälsa

En risk för de små barnens hälsa, trygghet och välmående kan föräldrarnas missbruk vara. Till försummelse av barnens hälsa och hygien och en ökad risk för somatisk stress hos barn kan föräldrarnas missbruk leda till. I olika somatiska sjukdomar och kroniska hälsoproblem kan långvarig stress resultera i. Kroppens immunförsvar kan undertryckas om den har höga nivåer av stresshormoner och kortisol, vilket gör att människan är sårbar för kroniska hälsoproblem och olika infektioner. (Raitasalo & Holmila, 2017, s. 17)

Enligt Sarkola (2012, s. 46-47, 49) är barn som föds i en familj med drogmissbruk mer sjuka när de är små. Diagnoser för skador som uppkommit under graviditeten och den perinatale perioden förekommer oftare i spädbarnsåldern hos dessa barn. Det förekommer också oftare hos dessa barn diagnoser för somatiska problem som luftvägsproblem och öroninfektioner, som både infektioner och astma. Ungefär dubbelt så mycket sjukvård än andra barn använder barn som är födda i familjer med drogproblem. I artikeln kommer det också fram att det finns ett samband mellan ju fler diagnoser mamman har så har också barnet det och använder mer medicin. Intagen på sjukhus innan de fyllt tio år har var tionde barn med drogmissbrukande föräldrar.

Barn är särskilt utsatta i familjer där missbruksanvändningen dominerar livet. Till otillräcklig förmåga att tillhandahålla en säker miljö för sina barn och att reagera på deras fysiska och emotionella behov kan föräldrarnas drogmissbruk leda till. Mer sjukhusvistelser och infektioner än andra barn har barn till missbrukande föräldrar. I den kognitiva och sociala utvecklingen har barn vars mammor använt droger eller alkohol under graviditeten mer problem än andra barn. Då man bor hos en missbrukare skapar det vanligtvis långvarig stress på grund av rädsla, stress och belastning har det visats i vetenskapliga studier om skador åt familjemedlemmar till missbrukare. Samma stress, bekymmer och påfrestningar

upplever barn och till och med mer än de vuxna i familjen av substansmissbruket. Redan innan barn föds kan de uppleva stress. (Raitasalo & Holmila, 2017, ss. 17-18)

Många föräldrar med missbruksproblem orkar inte tillfredsställa barnens grundbehov. De kan inte skapa en trygg vardag för barnen och barnens behov kan inte mötas. Detta skapar ett bestående stresstillstånd och det kan leda till somatiska sjukdomar. (Holmila, et al., 2016, s. 87) En ökad risk för skador och somatisk stress kan föräldrarnas missbruk bidra till hos småbarn. Rapporterade erfarenheter för barn som lever med missbrukande föräldrar är vanligtvis dålig hemmiljö, bristfällig näring och hygien och att familjen lever i fattigdom. Dessutom kan barnen ha blivit vittne till konflikter och våld och de kan ha blivit utsatta för övergrepp. (Raitasalo & Holmila, 2017, s. 21)

I Raitasalos och Holmilas (2017, s. 20-21) undersökning kom det fram att den långvariga stressen som finns hos barn till missbrukande föräldrar är negativt för deras hälsa. Men med stöd av omsorgsfulla vuxna kan effekterna av stress minskas. Dessutom kom det fram att på det lilla barnets välbefinnande har mammans drogmissbruk en mer skadlig effekt på än pappans missbruk. Resultatet tros bero på att i vår kultur är det mamman som bär det största ansvaret att ta hand om sitt barn. Enligt (Itäpuisto, et al., 2010, ss. 6-7) påverkar barnet också mer negativt då mamman dricker alkohol än när pappan gör det. För mamman kan sköta om barnet och hushållet om pappan har alkoholproblem. För ett litet barns grundtrygghet är mammans betydelse viktig. Det kan bidra till brister i tilliten till sin förälder om det lilla barnets skötsel försummas på grund av att barnens mamma är berusad.

Holmila, et al. (2016, s. 88) refererar i sin bok Raitasalo et al. som undersöktes barns vård på sjukhuset. Undersökningen var gjord på barn under deras första sju år och åren var 2002 – 2009. I undersökningen kom det fram att föräldrarnas missbruksproblem ökar märkbart riskerna för att småbarn hamnar på sjukhus på grund av sjukdom och olycka. Det kom även fram i undersökningen att fast risken var stor för barn att hamna på sjukhus vars föräldrar använde droger eller både alkohol och droger, så var endast alkoholproblem som föräldrarna hade risk åt barn märkbart mer än om det inte fanns drogproblem i familjen.

5.3.1 Barns mentala hälsa och risken för psykosociala problem

I sin bok lyfter Söderholm och Kivitie-Kallio (2012, s. 207) fram att växa upp i en missbrukskultur anses i flera forskningar vara värre för barns psykiska utveckling än exponering för droger under graviditeten. För barn vars föräldrar missbrukar förekommer olika psykiska problem, sociala problem, problem i skolan samt att de utsätts för misshandel.

Många psykosociala svårigheter är förknippade med mammas exponering med missbruk under graviditetstiden så som inlärningssvårigheter, hyperaktivitet, störning med språkutveckling, problem med att anpassa sig, visuell orientering samt andra beteendestörningar. Många av barnen lider av psykiatriska problem redan före skolåldern. Det kommer fram att en del av problemen kan bli lindriga om barnet placeras utanför hemmet.

Sarkola (2012, s. 47) har forskat om vad prognosen är för barn med mödrar med drogproblem. Det kommer fram att av uppväxtmiljön påverkar barnets psykosociala utveckling. Barn som föds i en familj med drogmisbruk är mer sjuka än andra barn när de är små. Diagnoser förekommer oftare i spädbarnsåldern för åkommor som kommit under graviditeten och den perinatale perioden. Runt tiden då barnen börjar skolan ökar diagnoser åt barn för både beteendestörningar och mentala problem. Detta syns genom fler recept på mediciner som påverkar det centrala nervsystemet och specialistvårds- och rehabiliteringskostnader som stiger. Så som det kom fram i Sarkolas forskning tar också Holmila, et al. (2016, ss. 89-90) fram sambandet mellan missbrukande förälder och psykosociala problem. Enligt tidigare forskningar kom det fram hur det är att växa upp med missbrukande föräldrar och exponering för skada kan utsätta barn för psykosociala problem, både för kognitiva och mentala störningar. Barns tillväxtmiljö kan vara otrygg och instabil samt ett otryggt anknytningsförhållande kan vara riskfaktor för mentala problem.

I forskningen gjord av Geschiere, et al. (2017, ss. 11, 22–23, 25, 27) utredde forskarna om barn vars föräldrar har varit på polikliniska beroendeavdelningar och som lider av psykosociala problem. Som metod användes SDQ-enkät (Strengths and Difficulties) som föräldrarna fyllde i om sina barn. I forskningen deltog 99 föräldrar och undersökningen berörde barn i 4–17 år. I resultatet kom det fram att 29 % av barnen visade tecken på psykosociala problem. Resultatet var tydligt högre än bland allmänna sampel, men lägre än forskaren hade väntat sig med tanke på tidigare forskningar. Forskaren betonar att barns psykosociala problem var rapporterad av en förälder som var i behandling på grund av missbruk av substansberoende. I forskningen syntes sammanslutningar mellan barns ålder och resultat. Barn i 12–17 år var mer benägna att visa tecken på psykosociala problem i allmänhet.

I forskningen har Thompson, et al. (2019, s. 122) forskat hur negativa upplevelser i barndomen är kopplat med självmordsbeteenden i vuxen ålder. Det kom fram i forskningens bakgrund att enligt tidigare forskning var de som har vuxit upp med en eller båda föräldrar

som har alkoholproblem mer självmordsbenägna att försöka självmord än de som inte hade en historia med missbrukande föräldrar. I forskningen kom det fram att desto mera negativa upplevelser respondenterna hade i barndomen, desto större var risken för självmord. I nuvarande forskning visar det att föräldrarnas alkoholism inte ökade risken ensam för självmordstankar- eller försök. (Thompson, et al., 2019, s. 125)

6 Barns upplevelser av missbrukande föräldrar

I detta kapitel beskriver skribenterna barns upplevelser med missbrukande föräldrar som kom fram i litteratursökningen. I sin bok tar Holmila, et al. (2016, s.65) fram att var fjärde finländare har upplevt föräldrarnas missbruk i barndomen och talet har stigit under de sista årtalen. Det kommer fram att fast det har forskats mycket kring vilka risker föräldrarnas missbruk orsakar, har barn sällan haft möjlighet att berätta hur föräldrarnas missbruk har påverkat dem. Dem påpekar att det har forskats mycket lite i hur barn har klarat av problem som föräldrarnas missbruk orsakat dem eller hur de övervunnit problemet. Om barns upplevelser och deras strategier att klara av situationen med missbrukande förälder finns det lite forskning.

Barn kan beskriva föräldrarnas missbruk på olika sätt. Barns upplevelser varierar mellan olika tillfällen och perioder, barn i olika familjer och mellan syskon. Gemensamt med barns berättelser är att föräldern förändras som person. Upplevelserna är för det mesta negativa men barn kan också berätta om glada minnen av föräldern både från tider med missbruk och perioder av nykterhet. (Alexanderson & Näsman, 2019, ss. 25, 43)

6.1 Barn som blivit utan professionell hjälp

I Werners och Malteruds (2016, ss.1-2, 6-7) forskning intervjuades 9 vuxna som hade växt upp med förälder med alkoholproblem. Syftet med forskningen var att få reda på barns uteblivet behov av professionell hjälp samt skapa bättre förståelse för vardagliga utmaningar som familjer med missbruk möter, fokus speciellt på barns roll i familjen. Det kom fram att ingen av de intervjuade hade fått professionell hjälp som barn och kände sig svikna av professionella och andra vuxna omkring dem. De intervjuade beskrev vardagen med drama, hot, manipulering, spänning och skyllningar. De intervjuade barnen kände sig svikna av den andra föräldern för att de lät det hända eller kunde inte dra en gräns och hjälpa den missbrukande föräldern. Ett av barnen berättade att hon inte enbart skyller på den

missbrukande föräldern för hur det gick, för att då borde hon också skylla på den andra föräldern.

I Alexandersons och Näsmans (2019, ss. 32-33) bok berättar barn hur de missbrukande föräldrarna kunde dölja saker från socialen och polisen. Fast det förekom situationer där socialen kontaktades, kunde föräldern prata sig ur situationen och klara sig utan åtgärder. Ibland ringde barn polisen på grund av att mamman blev misshandlad av sin man och när polisen kom till platsen sade mamman att allt var bra. Ett av barnen berättar att alltid när polisen kom, gömde mamma barnen samt ljög till polisen och socialen. Holmila, et al. (2016, s. 70) framhäver att ungdomarna också hade positiva upplevelser av socialen. En av de intervjuade berättade hur hon själv kontakta socialen och efter det började familjen få hjälp.

Holmila, et al. (2016, s. 77) framgår det i boken att ungdomarna hade fått hjälp mångsidigt av professionella. De berättar att som anhörig kan det vara svårt att söka hjälp och då uteblir stödet. De berättar att informationen är svår att hitta och en av dem hade hittat stödgruppen i misstag på sociala medier. Det kommer fram att de önskar att i skolan skulle pratas mera om föräldrarnas alkoholmissbruk så att människorna skulle bli mera medvetna om det.

6.2 Känslor och missbrukets konsekvenser från barns perspektiv

I Alexandersons och Näsmans (2019, ss. 41, 68-70) bok berättar flera barn om deras upplevelser om hur föräldrarnas missbruk har påverkat dem. Speciellt hos mindre barn kan rädsla väckas då berusningen förändrar föräldern, så att de har svårt att känna igen sin egenförälder. Barn kan uppleva föräldern konstig och främmande och beskriva att humörsvängningar och andra personlighetsändringar kan kännas skrämmande. Barn berättar hur de var rädda när föräldern lämna dem ensam på natten. En 6-årig pojke berättar hur han försökte väcka sin mamma som somnat på grund av berusningen men mamman blev arg och skrek till honom och han blev skrämmd. Barn berättar att förälderns ilska, aggressivitet, hot och våld väckte också rädsla hos dem. Barn berättar hur de har blivit utsatta för livshotande våld, påtvingat drogbruk och även direkta mordförsök.

Ungdomarna berättar hur de var tvungna att lämna hemmet med andra föräldern eftersom berusade föräldern blev aggressiv och våldsam. De berättar hur de kände att föräldern inte är sig själv och de hade svårt att veta vad som händer till följande. Det kommer också fram att den berusade föräldern var våldsam mot både andra föräldern och barn. (Holmila, et al., 2016, ss. 68,71) Ett av barnen i Alexandersons och Näsmans (2019, s. 40) bok berättar hur hennes pappa kom hem mitt i natten och var våldsam:

”Man kunde vakna av att han lyfte upp en i håret och dunkade huvudet i väggen och bara: ”Det är inte städad här. Varför har du inte städad ditt rum idag?” och då kunde det ha varit städad, men han var så jävla full så han såg inte att jag hade städad liksom utan han hade bara bestämt sig för att det var smutsigt. Sedan kom han och rev ut precis alla låder, välte hyllorna och sedan fick man stryk liksom.” (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 40)

6.2.1 Elaka kommentarer och beskyllningar

En del av barnen berättar att när deras föräldrar var berusade blev de ofta aggressiva eller hotfulla. Alla barn beskrev familjen med konflikter och flera hade klara minnen om väldigt spänd atmosfär. Flera av barnen påpekade att föräldern med missbruksproblem var ofta ostabil och ansvarslös. Barn berättade att det fick höra elaka kommentarer om de inte förde ut sopor eller om de fick dåliga betyg i skolan. (Werner & Malterud, 2016, s. 5) Föräldern som hade missbruksproblem erkände aldrig att de hade problem. (Werner & Malterud, 2016, s. 5; Alexanderson & Näsman, 2019, s.31)

Den missbrukande föräldern skyllde allting på de andra familjemedlemmarna och hittade alltid på en ursäkt för det hur de svarade. Efter elaka kommentarer var föräldrarna som ingenting skulle ha hänt och bad aldrig om ursäkt. Ett av barnen berättar hur mamman sade åt henne att någonting var fel med henne och att hon var elak eftersom hon hade försökt få sin mamma att fara till sängen och sova och kommenterade att mamman hade druckit. (Werner & Malterud, 2016, s. 5) I Alexandersons och Näsman (2019, s. 35) bok berättar barn hur föräldern kunde säga fula saker till dem. Ett av barnen blev kallad tjock och oälskad och en annan blev kallad dum.

6.2.2 Oro om framtiden

Det kommer fram att många barn upplevde rädsla i vardagen i olika situationer och både barn och ungdomar var oroliga för framtiden. Ungdomarna pratar också om rädslan i form av att mista sin förälder och oron som föräldrarnas drickande väcker. De kan vara oroliga för framtiden och om föräldern är där för dem senare i livet. Ungdomarna tar saken fram speciellt genom att fundera vad som händer åt deras småsyskon om föräldern dör på grund av drickandet. Ungdomarna beskriver olika situationer då de har varit oroliga, så som föräldrarnas självskadliga beteende och olyckor som hänt åt föräldern. (Holmila, et al., 2016, s. 72; Alexanderson & Näsman, 2019, s. 42)

En av ungdomarna hade hittat sin pappa på golvet när han hade fallit och fått sår. Ungdomen berättar hur hon fick panikattack och var tvungen att fara ut och gråta efter hon hade sett sin

pappa ligga på golvet. (Holmila, et al., 2016, ss. 71-72) Barn kan beskriva att det är en ständig känsla av osäkerhet som de har svårt att leva med. De kan vara rädda för vad de kommer att möta hemma. Barn kan också vara oroliga om att föräldern kommer att lämna barnen. Enligt barnen kan oron följa med dem från sen de var små. (Alexanderson & Näsman, 2019, ss. 71-72)

6.2.3 Barns eget beteende och sociala liv

Barn kan också visa sina känslor utanför hemmet. De kan beskriva att de är ledsna över föräldrarnas missbruk. En 8-årig flicka berättar hur hon ibland brukar gråta på lektionen i skolan. (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 66). För en del av ungdomarna var situationen hemma redan så vardaglig att de inte orkade reagera mera på den. En del berättar hur föräldrarnas missbruk inte väckte känslor hos dem och hur alkoholen var en del av barndomsminnen. Föräldrarnas drickande väckte för det mesta känslan av besvikelse. Föräldrarnas missbruk kan också påverka på ungdomens mentala välbefinnande och orsaka illamående. Illamåendet kan synas som störande beteende och andra personer kan lida av det. Det kommer också fram att ungdomar hade problem med ätande och tankar om att skada sig själv. En av ungdomarna berättade hur han själv börja dricka alkohol eftersom han inte kunde prata om någonting hemma. (Holmila, et al., 2016, ss. 69-70)

Ungdomarna berättar att de kunde ha sömnbrist på grund av att det hade bekymrat sig över situationen och därför hade de ibland inte motivation för skolan. Brist på motivation kan synas till exempel som att vara sen från skolan eller att ungdomen blir hemma istället. En av ungdomarna berättar även hur hon kunde bestämma sig att bli hemma eftersom hennes pappa också låg hemma. Ungdomarna berättar också hur föräldrarnas missbruk påverka deras möjlighet att ha hobbyn. Ekonomin drabbades av föräldrarnas missbruk och familjen hade inte råd att betala säsongsavgifter. Nästan en tredjedel av ungdomarna kunde relatera till att på grund av föräldrarnas missbruk hade familjen sämre ekonomi. (Holmila, et al., 2016, s. 69)

Missbruket är förknippat med skam i vårt samhälle och barn kan vara medvetna om det redan i tidigt skede. Hur andra barn ser på barn med missbrukande förälder kan påverkas av hur i samhället ses på förälder med missbruksproblem. Barn beskriver hur de först tänkte att de var som alla andra men när de blev äldre kände de att ingen hade samma situation som de hade. Barn kan känna skam över situationen hemma och känna sig utanför när andra gör saker tillsammans med sin familj. (Alexanderson & Näsman, 2019, ss. 65-66) Föräldrarnas

missbruk kan göra det svårare för barn att upprätthålla vänskap på grund av att barn upplever skam om föräldrarnas missbruksproblem. (Holmila, et al., 2016, s. 79)

6.3 Familjeliv och relationen med den missbrukande föräldern

Barn kan säga att ilskan är så stor att de hatar föräldern som missbrukar (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 64). Drickandet gör att föräldern är frånvarande som påverkar relationen med barnet. Stor majoritet av ungdomarna berättar om svårigheter om att bygga en nära och öppen relation med föräldern som dricker. Många av ungdomarna lyfter fram att den missbrukande föräldern inte deltar i deras liv, hobbyn eller skolgång. Relationen kan påverkas om ungdomen bor med sin ena förälder och inte träffar sin andra förälder som missbrukar så mycket och även fast alla skulle bo under samma tak kan relation vara bristfällig. Ofta måste familjen ta distans från missbrukande föräldern på grund av dens våldsamma beteende. Relationen kan vara mera som kompisar och speciellt att visa positiva känslor kan vara begränsat. Många ungdomar lyfter också fram besvikelse som beskrivande känsla. Det kommer också fram att drickandet hos föräldern inte förstör alltid relationen med ungdomen. En av ungdomarna berättar hur hon upplever att hennes pappa är den tryggaste personen i hennes liv fast han har problem med alkohol. (Holmila, et al., 2016, ss. 69, 73-74) Barn berättar också att ibland blir föräldern trevligare när hen dricker och att de har bra kontakt trots missbruket (Alexanderson & Näsman, 2019, s. 43).

Känslan av att vara annorlunda dök upp i Werners och Malteruds (2016, s. 6) forskning och att barn försökte bete sig så normalt som möjligt utanför hemmet. Tre av nio intervjuade beskrev att det var strategisk val att hålla det som hemlighet, att andra föräldern hade problem med drickande för att vara populär bland sina klasskamrater. Ett av barnen berättar att han inte tillät sina vänner att komma hem till sig och pratade aldrig om hemsituationen. Han sade att han inte hade dolt problemet aktivt för att han var osäker om situationen var normal eller inte. Flera av de intervjuade berättar hur de var fundersamma över situationen hemma och om det var normalt att föräldern drack. Ett av barnen berättar att hon var många gånger nära att ringa socialen, men var rädd att ingen skulle tro på henne. Några av barnen lyfte fram att de tänker att människor ha varit tvungna att veta om situationen fast de inte ingrep.

En av de intervjuade i Werners och Malteruds (2016, ss. 6-7) forskning säger att fast hennes mamma dog för flera år sen, pratar hon inte om mammans alkoholproblem för att respektera hennes pappa. Ett annat barn berättar om att vara fångad i ett dilemma med familjen. Några

av de intervjuade reflekterade över problemet med att dölja eller avslöja svårigheterna som sker hemma. De var fundersamma över hur grannarna skulle reagera och att med att berätta skulle de riskera bilden på familjen och på hur föräldrarna är. Ett av barnen beskriver hur de lär sig att sätta lock på känslorna och begränsa dem för att förebygga provokation hemma. Hon berättar att man märker vad man inte får prata om utanför huset. I forskningen berättar ett av barnen:

” You learn how to put a lid on the emotions and restrain oneself to prevent provocations at home. And you notice what you are not allowed to talk about outside the house because it is taboo – because when you find yourself by a Friday evening treat with a friend’s family, you feel grief and losses and all the painful feelings of what you miss, but cannot mention because then you will intrude on the harmony of other families”.
(Werner & Malterud, 2016, s. 7)

Ungdomarna i forskningen som är en del i boken gjord av Holmila, et al. (2016, s. 68) berättar hur de inte ville ta hem vänner utan ville hellre vara hos sina kompisar. De berättar hur de hitta på orsaker för att dölja riktiga orsaken varför kompisarna inte fick komma till dem. Ungdomarna berättar hur föräldrarnas drickande orsakade mobbning samt att ungdomarna kunde bli stämplade att själva vara alkoholister. Andra barn kunde fråga om deras pappa var ett ”fyllo” eller kunde bli anklagad att de drack hemma med sin missbrukande förälder.

Alla intervjuade i Werners och Malteruds (2016, s. 6) forskningen betonade hur de kämpade med att hantera familjeproblem under barndomen. Ett barn i forskningen lyfte fram hur hon var tvungen att se efter att allt var bra hemma och berättar hur hon tog hand om allt. I Holmilas, et al. (2016, ss. 69-70) bok berättar ungdomarna också hur de kände att de var tvungna att ta ansvar över syskon och andra uppgifter som hör till föräldrarna. Många av ungdomarna kände att det var som tillfälliga föräldrar eftersom deras föräldrar inte kunde sköta sina uppgifter som föräldrar. Ungdomarna berättar hur rollerna kunde vara svängda. I en av berättelserna kommer det fram hur en av de intervjuade som 7–8 åring tog själv ansvar tillsammans med sin syster om att de gick och lägga sig på kvällen, samt tog hand om sin berusade pappa när mamman var på jobb.

Barn såg efter att syskon inte hamna i konflikter med föräldern för att föräldern inte skulle börja dricka. Flera av barnen berättar att de blev vana att inte provocera den missbrukande föräldern. En del av barnen påpekade att det inte var deras val att ta så mycket ansvar men de kände att de förväntades att agera som vuxna. (Werner & Malterud, 2016, s. 6)

6.4 Barns resurser och strategier att skydda sig själv

I sin bok lyfter Holmila, et al. (2016, s. 76) det fram att ungdomarna fick mest stöd från sociala median, vänner och människor omkring dem. Många av ungdomarna berättade också att en av de största stödande källorna var den andra föräldern som inte hade missbruksproblem, syskon eller andra släktingar. Emellanåt kunde stödnätverk vara svaga eftersom familjens saker sällan berättades till andra. Till andra stödande saker och resurser nämner ungdomarna djur och hobbyn. Till mindre barn kan någon leksak ge stöd. Det kommer fram att ungdomarna hade hittat egna strategier för att skydda sig från föräldrarnas drickande. Många nämner att de stängde sig utanför situationen med att till exempel fara till eget rum eller övernatta hos sina vänner.

Ungdomarna upplevde att särskilt kamratstöd hade gett stöd och gjort det möjligt att dela sorg med dem som hade upplevt detsamma. I synnerhet sågs möjlighet till diskussion som stärkande. Det fanns också behov av individuellt stöd och ungdomarna tog upp önskemål om stödperson. Ungdomarna berättade om kraften i öppenhet vid hantering av saker. Ungdomarna lyfte fram önskan om ett starkare ingripande i situationen och hjälp av utomstående om att bedöma situationen i familjen när någon i familjen har missbruksproblem. (Holmila, et al., 2016, ss. 77-78)

Ungdomarna visade sig ha egen inre styrka att leva och klara sig i svåra situationer. Ungdomarna tyckte inte synd om sig själva utan för dem var det vardag där de måste försöka klara sig. Ungdomarna visade sig vara goda exempel på att tunga upplevelser är också möjligt att svänga till styrka. De intervjuade ungdomarna visade sig ha mycket socialt förtroende som kan också stöda även i svåra situationer. Styrkor med socialt stödnätverk har lyfts fram för att det kan hjälpa ut ur svårigheterna. Det är primärt att människor har sådana nära människor som de kan lita på och hjälper dem att orka. Det visa sig att trots ungdomarna kommer från olika livssituationer och för en del har föräldrarnas missbruk orsakat försämrad livskvalité har de som gemensamt tron på att klara sig i livet. (Holmila, et al., 2016, ss. 79-80)

7 Resultat

I detta kapitel presenterar skribenterna resultatet. Syftet med litteraturöversikten var att få svar på arbetets forskningsfrågor som var vilka risker det kan medföra hos 0–6 åriga barn vars föräldrar missbrukar alkohol eller droger samt hurdana barns egna upplevelser är i dessa familjer. Resultatet redogörs enligt innehållsanalysens teman (se tabell 2 innehållsanalys)

risker och barns upplevelser samt med underkategorier som bildades från de här temat centrala resultat.

7.1 Risker

I litteraturöversikten kom det fram många risker som föräldrars missbruk kan orsaka hos barn. Riskerna som kom fram delas in i tre olika kategorier och presenteras i följande ordning: *missbrukets påverkan hos fostret och spädbarn, risker i barnens vardag, familj och miljö samt ohälsa.*

Missbrukets påverkan hos fostret och spädbarn: Moderns missbruk under graviditeten kan orsaka både fysisk och psykisk skada hos det nyfödda barnet. Nyfödda barn som har utsatts för moderns missbruk under graviditeten samt moderns egen kamp med sina problem med missbruk kan medföra brister i anknytningen mellan mamman och det nyfödda barnet. Anknytningen mellan mamman och nyfödda barnen är förknippade med hälsoproblem. Fostertiden och barnets första år är en viktig tid för barnets psykiska och fysiska utveckling. Risker som förekommer under dessa tider kan orsaka långvariga effekter för barnet.

Risker i barnens vardag familj och miljö: Enligt forskning kan barnets vardag i familjer med missbruksproblem vara stressigt, otryggt och skrämmande. Vardagens balans och dagliga rutiner kan saknas. Barn kan vara tvungna att ta hand om sina föräldrar och syskon redan i tidig ålder och de kan känna rädsla av att någonting ska hända med dem. Barn kan hitta på olika strategier för att hantera vardagen med missbrukande föräldrar. Hur vardagslivet fungerar i missbruksfamiljer beror dock på hur allvarligt missbruksproblemet är i familjen och om det finns skyddande riskfaktorer i familjen som till exempel den andra föräldern, syskon eller släktingar.

Familjer med missbruksproblem kan isolera sig och därmed försumma barnens obligatoriska ärenden som rådgivningsbesök eller sjukhusvistelse. Både förälder och barn kan känna skam över familjens missbruksproblem. På grund av skammen och rädslan för negativa konsekvenser vill föräldern inte söka hjälp för sina problem. Barnet kan däremot känna skam över föräldrarnas missbruk och kan känna sig bortglömd och annorlunda. Omfattningen av problemen inom familjen kan bagatelliseras. Barn kan tvingas att dölja föräldrarnas missbruksproblem istället för att få stöd av sina föräldrar. Den vanligaste typen av familjer med missbruk i Finland som förekom i en undersökning är då pappan använder alkohol. Moderns eller båda föräldrarnas missbruksproblem är mest skadligt för barnets utveckling.

I vardagen kan det förekomma vanvård av barnets grundläggande behov och det kan vara risk för barnens psykiska och fysiska utveckling. Föräldrar med missbruksproblem kan inte nödvändigtvis övervaka barnet och detta kan leda till olyckor åt barnet. Föräldern kan bete sig varierande mot barnen vilket ökar barnets känsla av otrygghet. Barnen kan uppleva skrämmande situationer hemma samt uppleva eller utsättas för psykiskt eller fysiskt våld. Barn som lever med missbrukande föräldrar placeras utanför hemmet oftare än andra barn.

Ohälsa: Försummelse av barnets hälsa och hygien kan leda till somatisk stress som kan påverka barnets hälsa negativt. Långvarig stress kan leda till somatiska sjukdomar och hälsoproblem hos barnen. Redan ett litet barn i familjer med missbruksproblem kan behöva sjukhusvård på grund av sjukdom eller olyckor. Enligt undersökningar är små barn som lever i missbruksfamiljer oftare sjuka och använder dubbelt mera sjukhusvård än andra barn.

Att växa upp i en missbrukskultur anses i flera forskningar vara värre för barns psykiska utveckling än att modern använder droger under graviditeten. Osäker tillväxtmiljö samt ett otryggt anknytningsförhållande är riskfaktorer för barns mentala utveckling. För barn i familjer med missbrukande föräldrar kan det förekomma risker som både psykiska och sociala problem redan innan skolgången. Runt tiden då barnen börjar skolan ökar diagnoser för barn med både beteendestörningar och mentala problem. Flera psykosociala problem hos barnen har visat sig vara förknippade med moderns missbruk under graviditeten. En del av barnens mentala problem kan bli lindrigare om barnet placeras utanför hemmet. En av studierna visar att föräldrars missbruk av alkohol under barndomen inte ökar ensam risken för självmord under vuxenåldern.

7.2 Upplevelser

Det kom fram att föräldrarnas missbruk väcker olika känslor hos barn. Barns upplevelser som kom fram i litteraturöversikten är kategoriserad på följande sätt: *Barn som blivit utan professionell hjälp, känslor och missbrukets konsekvenser från barnperspektiv, familjeliv och relationen med den missbrukande föräldern och barns resurser och strategier att skydda sig själv.*

Barn som blivit utan professionell hjälp: Många av barnen upplevde uteblivet behov av professionell hjälp som barn. Barnen berättade hur de kände sig svikna av professionella och andra vuxna. Det kom också fram från barns upplevelser att de kände att de hade fått mångsidig hjälp men de tog även upp önskan om att det skulle pratats mera om livet med missbrukande föräldrar. Ungdomarna upplevde att information om stöd för dem var svårt att

hitta. När barn berättade om sina egna resurser kom det också fram önskan om starkare ingripande till situationen från utomstående människor.

Känslor och missbrukets konsekvenser från barnperspektiv: Barn berättade hur föräldrarnas missbruk väckte olika känslor hos dem samt hur missbruket påverkade deras beteende och sociala liv. Många av barnen hade upplevt rädsla, oro, kränkningar och skräck i vardagen. Barn upplevde rädsla och oro i olika situationen. Barn hade upplevt både fysiskt våld och elaka kommentarer av föräldern med missbruksproblem. Barn upplevde oro för framtiden samt rädslan att mista föräldern med missbruksproblem. Föräldrars missbruk hade också påverkat barns och ungdomarnas mående, vänskapsrelationer, skolgång och möjligheten till att ha hobbyn. Det kom också fram att föräldrarnas missbruk inte väckte känslor hos alla ungdomar utan de upplevde situationen som deras vardag.

Familjeliv och relationen med den missbrukande föräldern: Det kom fram att barnen upplevde att relationen var svår att bygga med föräldern som missbrukade. Barnen berättade att föräldern inte deltog i deras liv, hobbyn eller skolgång. Barn berättade att relationen till föräldern som missbrukade var mer som en kompisrelation och speciellt positiva kommentarer saknades. Det kom fram att relationen med den missbrukande föräldern kan vara bristfällig oberoende om familjen bor under samma tak eller inte. I barns berättelser kommer det också fram att många kände sig besvikna av föräldern som missbrukade. Barn berättade också positiva saker om relationen med föräldern som missbrukade och att föräldern kunde vara den tryggaste personen i barnets liv och barn kunde ha bra kontakt med dem trots missbruket. Barn upplevde att de var tvungna att dölja hemsituationen och de var osäkra om situationen var normal eller inte. Flera barn berättade hur de var tvungna att ta hand om hemmet och andra syskon på grund av föräldrarnas missbruk. Barn berättade att de inte valde att ta det ansvaret utan mer att de var tvungna till det.

Barns resurser och strategier att skydda sig själv: Barn berättade att de hade hittat strategier för att skydda sig själv från föräldrarnas missbruk. Det kom fram att saker som gav trygghet åt barn var leksaker, husdjur, sociala median, vänner och människor omkring dem. Speciellt syskon, släkt och den andra föräldern ansågs som största stödande källa. Ungdomarna berättade om styrkan av öppenhet vid hantering av känslor och i synnerhet ansåg ungdomarna möjligheten till diskussion som stärkande. Ungdomarna berättade att de hade skyddat sig själv från föräldrarnas missbruk genom att gå till sitt rum och stänga dörren eller med att vara övernatt hos sina vänner. Ungdomarna lyfte fram att speciellt kamratstöd hade hjälpt dem och de lyfte fram önskan om stödperson. Ungdomarna visade sig ha starkt socialt

förtroende som stöder även i svåra situationer. Ungdomarna önskade också starkare ingripande och hjälp från utomstående för att bedöma situationen när någon i familjen har missbruksproblem. Det kom fram att barn till missbrukande föräldrar har en egen inre styrka att klara av svåra situationer. Fast barn till missbrukande föräldrar kom från olika livssituationer var tron på att klara sig i livet gemensamt.

8 Diskussion

I det här arbetet var syftet att öka kunskapen om hur föräldrars alkohol- eller drogmisbruk kan påverka barn i åldern 0 - 6 år. Arbetets syfte och frågeställningar har följts hela tiden under arbetets gång. Skribenterna har varit noggranna att lyfta upp syftet och frågeställningar kontinuerligt för att läsaren skulle ha lättare att uppfatta och förstå vad arbetet ska behandla. Metoden som valdes i arbetet var litteraturöversikt vars analysmetod var innehållsanalys. Enligt skribenterna lyckades de bra med att genomföra litteraturöversikten. Arbets sättet var systematiskt och varje steg granskades noggrant tillsammans. Datainsamlingen skapade svårigheter i början, särskilt med att hitta relevanta sökord och genom att söka relevanta artiklar. Men när skribenterna hittade bra metoder för datainsamling gick det snabbare och enklare att hitta relevanta artiklar inom ämnet. Allt material som används i arbetet är pålitligt och relevant inom ämnet vilket ökar arbetets tillförlitlighet. Dessutom är mycket material ganska nyligen utgivet. Arbetet har gett kunskaper för skribenterna att söka och analysera vetenskapligt material. Skribenterna reflekterar över materialens betydelse och användbarhet samt att de kan tillämpa vetenskapligt material i praktiken. Inom social- och hälsovården är det viktigt att kunna söka evidensbaserad och pålitlig information för att hålla sig uppdaterat samt ge vård och stöd på rätt och säkert sätt.

I arbetet kom det fram att antalet personer med missbruksproblematik ökar vilket är oroväckande. För med det kan också antalet barn öka som har missbrukande föräldrar. Det betyder att det är viktigt för professionella som möter dessa barn och föräldrar att tänka på riskerna som missbruket kan ge barnen. Mörkertalet av barn som bor i familjer med missbrukande föräldrar är svårt att veta. Var fjärde finländare har upplevt föräldrarnas missbruk i barndomen och talet håller på att stiga. Missbruket sker ofta hemma vilket borde vara den tryggaste platsen för barn. I arbetet kom det fram att det finns många risker som kan förekomma hos barn i 0–6 år på grund av föräldrarnas missbruk. Under arbetets gång har skribenterna funderat mycket kring hur professionella tar till beaktande föräldrarnas missbruk med tanke på barnet och hur dessa barn kan få mera stöd. Det är värt att betona hur

viktigt samarbetet mellan olika professionella är för att barn skulle få så mångsidigt och bra stöd som möjligt.

När barn berättade om sina upplevelser om föräldrarnas missbruk kom det fram att de var osäkra över om hemsituationen var normal eller inte och tog därför inte kontakt med professionella. De kände sig svikna av andra vuxna och professionella för att de inte ingrep i situationen. Skribenterna diskuterade hur viktigt det är som professionella att skapa en relation med barn där de känner att de kan vara trygga och prata också om svåra saker. Barnskyddsanmälans betydelse och det att våga prata om saker kom fram i diskussionen mellan skribenterna. Två av skribenterna har arbetat inom småbarnspedagogiken och reflekterade över hur svårt det kan kännas att ingripa i situationer och att göra en barnskyddanmälan är någonting professionella kan vara rädda för. En av skribenterna reflekterar över tiden när hon arbetade inom vuxenpsykiatrin och träffade människor som hade vuxit upp i familjer med missbruk. Vuxna som hade vuxit upp i familjer med missbruk berättade hur de önskade att någon skulle ha sett situationen och gjort någonting åt det.

I arbetet kom det fram att barn berättar ganska likadana upplevelser om vardagen med missbrukande föräldrar. Det är ändå viktigt att komma ihåg att alla barn är individuella och kan uppleva saker annorlunda. Skribenterna vill lyfta fram att det är viktigt att forska om barns upplevelser för att kunna stöda barn på bästa möjliga sättet. Nackdelar med att forska om barns upplevelser kan vara att barn ofta är lojala mot sina föräldrar och kan dölja saker på grund av det. I diskussionen mellan skribenterna var alla av samma åsikt om att förslag på fortsatt forskning skulle kunna fokusera på barns upplevelser om föräldrarnas missbruk och hur stort stöd barn i familjen med missbruk önskar och behöver. I det här arbetet har skribenterna fokuserat på riskerna som föräldrarnas missbruk medför samt barns upplevelser om förälderns missbruk. Som det kom fram i resultatet, har barn också resurser och strategier för att skydda sig själv från föräldrarnas missbruk. Som fortsatt forskning föreslår skribenterna också att forska om barns strategier för att klara sig i svåra situationer samt hur de har svängt negativa upplevelser som styrka senare i livet. Dessutom hurdana positiva egenskaper barn möjligen har märkt att de fått på grund av barndomen i familjen med missbruk? Genom dessa vidare forskningar skulle det kunna få en ännu djupare inblick hur resursstarka barn är.

Det var först svårt att komma igång med vårt arbete och att hitta ett sätt att arbeta tillsammans på, men efter att vi hittade ett bra arbetssätt som passade oss började arbetet komma igång. Under hela arbetets gång har vi diskuterat mycket. Vi har diskuterat ärligt med varandra och

därefter gjort ändringar i arbetet. Vi har fått bra med handledning under examensarbetets process som vi har haft stor nytta av. I vårt arbete ville vi ta reda på vad det finns för information om risker bland barn i åldrarna 0-6 år vars föräldrar missbrukar alkohol eller droger och därifrån började vår litteraturöversikt. I litteraturöversikten kom barns upplevelser i familjer med missbruk emot och därför tog vi också med det i vårt arbete. Vi har alla läst materialen som är med i teoridelen så att vi säkert skulle få allt relevant med. Det som vi hade kunnat göra annorlunda i vårt arbete är att vi hade kunnat fördjupa oss tidigare i metoden som vi valde till arbetet. Då hade vi fått ännu mera tid att söka mer material att fördjupa oss i, som till exempel om ämnet föräldrafiering som är en viktig del om man tänker på arbetets frågeställningar. Vi kom igång sent med vårt arbete men ändå är vi mycket nöjda med resultatet som vi fick. Med tanke på projektet Resursstarka barn och dess syfte att öka bland annat kunskap om risker om barns vardag vill vi med vårt arbete att professionella får kunskap om hur föräldrars alkohol- eller drogmissbruk påverkar barnen och vilka risker det medför för dem.

9 Källförteckning

- Alexanderson, K., & Näsman, E. (2017). *Barns upplevelser när föräldrars missbruk upphört: "Alltså det är svårt att må bra igen"*. *Nordic studies on alcohol and drugs*, 34(5), 400-441.
- Alexanderson, K., & Näsman, E. (2019). *Upptäckt och stöd*. Lund: Författarna och Studentlitteratur.
- Bell, J. (2017). *Introduktion till forskningsmetodik* (5:3 uppl.). Lund: Dimograf.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder* (1:2 uppl.). Malmö: LundaText AB.
- Etene. (2013). *Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveystalalla*. Hämtat från <https://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali+ja+terveysalalla.pdf> den 10. 03. 2020
- Etene. (2014). *Barn- och ungdomsetik inom social- och hälsovården*. Hämtat från <https://etene.fi/documents/1429646/1571620/Publikation+42+Barn+och+ungdomsetik+inom+social+och+hälsovården%2C+2014.pdf/9fd0bb78-4e25-4ec3-be43-bd6199c0e3ea/Publikation+42+Barn+och+ungdomsetik+inom+social+och+hälsovården%2C+2014.pdf> den 23. 4. 2020
- Etene. (2017). *Lapsen hyvä ja lapsen suojele. Eettisiä näkökulmia lapsen hyvinvointiin, oikeuksiin ja suojelemaan*. Hämtat från https://etene.fi/documents/1429646/4872334/44.Lapsen_hyva_suojele_f.pdf/c57afd85-9761-48c5-a5c4-4752a5571409/44.Lapsen_hyva_suojele_f.pdf den 23. 4. 2020
- Friberg, F. (2018). *Dags för uppsats- vägledning för litteraturbaserade examensarbete*. Lund: Studentlitteratur ab.
- Geschiere, M., Spijkerman, R., & de Gloppe, A. (2017). *Risk of psychosocial problems in children whose parents receive outpatient substance abuse treatment*. *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 8(2), 11-36.
- Hakkarainen, P., Hautala, S., Kailanto, S., Karjalainen, K., Kataja, K., Kuussaari, K., . . . Tigerstedt, C. (2019). *Monikasvoinen sekakäyttö. Suomen Akatemian rahoittaman MiksMix tutkimusprojektin keskeiset tulokset*. Hämtat från https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137952/YP1902_Hakkarainen.pdf?sequence=2&isAllowed=y den 13 4 2020
- Holmila, M., Raitasalo, K., & Tigerstedt, C. (2016). *Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikat- Vanhemmat, lapset ja alkoholi*. Helsinki: Suomen yliopistopaino oy. Hämtat från http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131418/URN_ISBN_978-952-302-7381.pdf?sequence=1

- Holmila, M., Raitasalo, K., Autti-Rämö, I., & Notkola, I.-L. (2013). *Alkoholi ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle*. Hämtat från http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104454/THL_TEE2013_014_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 20. 02. 2020
- Itäpuisto, M., Taitto, A., Roine, M., & Magnusson, M. (2010). *Lapsi ja vanhempien alkoholinkäyttö-opas varhaiskasvatuksen työntekijöille*. Hämtat från https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsi_ja_vanhempien_alkoholinkaytto_-_opas_varhaiskasvatuksen_tyontekijoille.pdf den 10. 03. 2020
- Jääskeläinen, M.; Holmila, M.; Notkola, I.-L.; & Raita-Salo, K. (2015). *A typology of families with parental alcohol or drug abuse*. Taylor & Francis, 24(4), 288-299.
- Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M., & Ääri, R.-L. (2007). *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Turku: Åbo akademis tryckeri.
- Karjalainen, K., & Hakkarainen, P. (den 13 2020). *Över hälften av finländarna under 35 år känner någon som använder droger – rädslan för drogmissbrukare har minskat*. Hämtat från Thl: <https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv/-/over-halften-av-alla-personer-under-35-ar-kanner-nagon-som-anvander-droger-radslan-for-drogmissbrukare-har-minskat> den 25. 4. 2020.
- Karjalainen, K., Pekkanen, N., & Hakkarainen, P. (2020). *Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. Hummeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Krista Varantola, V. L. (2012). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland. Forskningssetiska delegationens anvisningar 201*. Helsinki: Tenk.
- Lapsiasia. (u.d.). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtat från <http://lapsiasia.fi/sv/lapsen-oikeudet/> den 15. 2. 2020
- Lasinen lapsuus. (u.d.). *Lasinen lapsuus aikuisuudessa*. Hämtat från <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa/lasinen-lapsuus-aikuisuudessa> den 09. 03. 2020
- Lastenmielenterveystalo.fi. (u.d.). *Vanhempien päihteiden käyttö*. Hämtat från https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/perhe_ja_vanhemmuis/perhetta_kuormittavat_tapahtumat/Pages/vanhempien_paihteiden_kaytto.aspx den 17. 02. 2020
- Mäkelä, P., Härkönen, J., Lintonen, T., Tigerstedt, C., & Warpenius, K. (2018). *Näin suomi juo*. Helsinki: Juvenes Print.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (den 16 2 2019). *Vanhempi juo liikaa*. Hämtat från Vanhempi juo liikaa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/vanhempi-juo-liikaa/> den 01. 03. 2020
- Mielenterveystalo.fi. (u.d.). *Päihdeongelmat*. Hämtat från https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/tietoa_oireista/Pages/paihdeongelmat.aspx den 02. 02. 2020

- Raitasalo, K., & Holmila, M. (2017). *Parental substance abuse and risks to children's safety, health and psychological development*. *Drugs education, prevention and policy*, 24(1), 17-22.
- Raittiuden ystävät ry. (u.d.). *Lapsuus päihdeperheessä saattaa oirehtia vasta aikuisena*. Hämtat från <http://raitis.fi/raittiudenystavat2/2018/03/21/lapsuus-paihdeperheessa-saattaa-oirehtia-vasta-aikuisena/> den 09. 03. 2020
- Roine, M., Ilva, M., & Takala, J. (2010). *Lapsuus päihteiden varjossa-Lasinen lapsuus*. Hämtat från https://lasinenlapsuus.fi/sites/default/files/pdf/lapsuus_paihteiden_varjossa._vanhempien_paihteidenkaytosta_karsivat_lapset.pdf den 10. 03. 2020
- Rundell, H. (u.d.). *Alkoholforskare: Ökad tillgänglighet skapar fler skador*. Hämtat från <https://www.folkhalsan.fi/tidningen-folkhalsan/artiklar/alkohol/> den 2. 2. 2020
- Rutter, M. (2012). *Resilience as a dynamic concept*. *Development and psychopathology*, 24, 335-344.
- Sarkola, T. (den 8 1 2012). *Prognosen för barn till mödrar med drogproblem*. *Finska Läkaresällskapets Handlingar*, 172(2), 45-50. Hämtat från https://www.fl.s.fi/Site/Data/884/Files/Handlingar_02_12/2_2012_10.pdf
- Social- och hälsovårdsministeriet. (u.d.). *Totalreform av alkohollagen. Den nya alkohollagen trädde i kraft den 1 mars 2018*. Hämtat från <https://stm.fi/sv/totalreformen-av-alkohollagen> den 20. 4. 2020
- Söderholm, A., & Kiviti-Kallio, S. (2012). *Lapsen kaltoinkohtelu*. Porvoo: Bookwell oy.
- Sotkanet.fi. (2020). *0 - 17-åringar som placerats utanför hemmet, % av befolkningen i samma ålder (THL)*. Hämtat från <https://sotkanet.fi/sotkanet/sv/taulukko/?indicator=szayBQA=&region=s07MBAA=&year=sy6rsrbU0zUEAA==&gender=m;f;t&abs=f&color=f&buildVersion=3.0-SNAPSHOT&buildTimestamp=201911131146> den 04. 03. 2020
- Stolt, M., Axelin, A., & Suhonen, R. (2016). *Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä*. Turku: Juvenes Print.
- Sundell, P. (2019). *Ge ditt barn en nykter jul*. Hämtat från https://bvif.fi/sv/omoss/blogg/article-114460-71281-ge-ditt-barn-en-nykter-jul?offset_114460=5 den 5. 2. 2020
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (3. 2016). *Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset*. Hämtat från http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130536/URN_ISBN_978-952-302-644-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 03. 03. 2020
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2017). *Suomalaisten alkoholin käyttö lasten seurassa ja siihen liittyvät asenteet*. Hämtat från Terveyden ja hyvinvoinninlaitos : https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134649/30.5_korjattu_Tutkimuksesta%20tiiviisti%202017_22052017.pdf?sequence=1&isAllowed=y den 09. 03. 2020

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (den 26. 11. 2019a). *Andelen personer som dricker för mycket alkohol (AUDIT-C) (%), 20 - 64-åringar (ind. 4412)*. Hämtat från <https://sotkanet.fi/sotkanet/sv/metadata/indicators/4412> den 09. 03. 2020
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019b). *Alkoholinkäytön haitat muille kuin käyttäjille*. Hämtat från <https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholihaitat/alkoholinkayton-haitat-muille-kuin-kayttajille> den 16. 2. 2020
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (den 04. 03. 2019c). *Narkotika i Finland*. Hämtat från <https://thl.fi/sv/web/alkohol-tobak-och-beroenden/narkotika/narkotika-i-finland> den 03. 03. 2020
- Terveyskirjasto. (den 30 11 2018). *Alkohol ja huumeiden väärinkäyttö*. Hämtat från https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.plain?p_sovellus=TK&p_artikkeli=dlk00194 den 10. 02. 2020
- Thompson, M., Kingree, J., & Lamis, D. (2019). *Associations of adverse childhood experiences and suicidal behaviors in adulthood in a U.S nationally representative sample*. *Child Care Health, 45*, 121-128.
- Utbildningsstyrelsen. (u.d.). *Småbarnspedagogik*. Hämtat från <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/smabarnspedagogik> den 8. 3. 2020
- Werner, A., & Malterud, K. (2016). *Children of parents with alcohol problems performing normality: A qualitative interview study about unmet needs for professional support*. *Qualitative studies on health and well-being, 11*, 1-11.

Finlands Författningssamling

Barnskyddslagen 13.4.2007/417 [Online]
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070417> [Hämtad 11.2.2020]

Litteratursökning

Sökord	Avgränsning	Databas	Träffar	Valda	Datum	Namn
Alcoholism and children	Linked Full Text, Abstract Available, Published Date: 20160101-	EBSCO	84	1	16.1.2020	A typology of families with parental alcohol or drug abuse
Parental drug abuse effect on children	Full Text, Abstract Available, Published Date: 20150101-20201231	EBSCO	2 202	1	30.1.2020	Parental substance abuse and risks to children's safety, health and psychological development.
Parental alcoholism AND Risk AND children	Full Text, Published Date 20150101-20200131	EBSCO	7	1	31.1.2020	Accosisation of adverce childhood experiences and suicidal behaviors in

						adulthood in a U.S nationally representative samble
Parental substance abuse, effects, children	Full text, Published date: 20130301-20200331, Age: Newborn, 1-23months, child, preschool 2-5 years	EBSCO	910		6.3.2020	
Children AND parents AND alcoholproblems	Full Text; Published Date: 20100101-20191231	EBSCO	668	1	20.2.2020	Children of parents with alcohol problems performing normality: A qualitative interview study about unmet needs for professional support

Parental substance abuse	Full Text, Publication date; last 5 years	ProQuest	8 286	2	4.2.2020	<p>1. Risk of psykosocialproblems in children whose parents receive outpatient substance abuse treatment.</p> <p>2. Children of parent with alcohol problems performing normality: A qualitative interview study about unmet need for professional support.</p>
Manuell sökning		Julkari			13.2.2020	Alkoholi ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle; tal 4

						Päihdeongelmaisten äitien lapset.
Päihdeperhe		Julkari	3	1	16.1.2020	Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot- Vanhemmat, lapset ja alkoholi
						Prognosen för barn till mödrar med drogproblem, Taisto Sarkola, 2012
Holmila		Julkari	84		27.2.2020	
Parental substance abuse AND experience	Full text, publication date: last 5 years, Newborn, 1-23months, child, preschool 2-5 years	PubMed	359		6.3.2020	

Missbruk AND barn	Full text, year 2012-2020	Svemed+	2	1	2.2.2020	Barns upplevelser av föräldrars missbruk upphörd- ”Alltså det är svårt att må bra igen”
Alkohol AND Droger AND Barn	2013 to 2019	Svemed+	8		22.3.2020	
Parental AND substance abuse	2013 to 2019	Svemed+	21		22.3.2020	

Artikelanalys

Vem har publicerat forskningen, publikationens plats och årtal	Syfte	Material och datainsamling	Centrala resultat
<p>Parental substance abuse and risks to children's safety, health and psychological development;</p> <p>Kirsimarja Raitasalo, Marja Holmila, Helsingfors, 2016</p>	<p>Granska sambandet mellan missbruk av föräldrar och den somatiska och mentala hälsan hos deras barn i åldern 0-6.</p>	<p>Kohortstudie som baserar på finlands hälso-, sjukvård- och socialskyddsregister.</p> <p>1997 n=58,667 2002 n= 55,146</p>	<p>Orsak till sjukhusbesök hos barn var alla skäl vanligare om modern eller fadern hade missbrukproblem. Moderns missbruk ökade risken för sjukhusbesök för somatisk sjukdom (OR=1,34) och psykiska störningar (OR=1,33). Faderns missbruk ökade risken för sjukhusvistelse på grund av psykiska störningar (OR=1,18). Riskerna var ännu högre om båda föräldrar missbrukade.</p>
<p>A typology of families with parental alcohol or drug abuse;</p> <p>Marke</p>	<p>Avgöra prevalens om föräldrar med alkoholmissbruk (PAA) och drogmissbruk</p>	<p>Kohortstudie som baserar på register. Barn födda år 1991 i Finland n=62,751</p>	<p>10,5% av familjerna påverkade av PAA- eller PDA innan barnen fyllde 18 år. Av dessa familjer</p>

<p>Jäskeläinen, Marja Holmila, Irma-Leena Notkola, Kirsimarja Raitasalo, Helsingfors, 2015</p>	<p>(PDA). Jämföra PAA/PDA-familjer och icke-PAA/PDA- familjer. Samt identifiera olika typer av familjer med PAA/PDA när det gäller föräldrars psykiska störningar, familjer separation, utbildningsnivå och ekonomiska svårigheter.</p>		<p>indentifierades fem olika familjetyper. Den vanligaste typen av familj kännetecknades av fadern med alkoholmissbruk men hade inte andra påvisbara problem utan föräldrarseparation. Den andra familjetyper var där fadern med alkohol- eller drogmissbruk, ekonomiska svårigheter samt hade flyttat bort från familjens hem. Två mindre vanliga familjegrupper var av moder med alkohol- eller drogmissbruk eller med psykiska störningar. Femte familje typen var barn som bodde inte med sina föräldrar. Föräldrar hade alkohol- eller drogmissbrukproblem samt uppsamlade problem.</p>
--	---	--	--

<p>Children of parents with alcohol problems performing normality: A qualitative interview study about unmet needs for professional support; Anne Werner & Kirsti Malterud, Lörenskog, 2016</p>	<p>Att skapa bättre förståelse om vardagliga utmaningar som familjer med missbruk möter, fokus speciellt på barns roll i familjen. Utreda barns obesatt behov av professionell hjälp.</p>	<p>Kvalitativ intervju av vuxna i ålder 25-54 som är från familjer var föräldrarna har haft alkoholproblem. N=9</p>	<p>I forskningen kom det fram att barn mötte dagligen manipulation, spänning och hot samt beskyllning. De upplevde att de inte fick tillräckligt med stöd av föräldrar och en del kände sig även svikt av den andra förälder. Barn arbetade mycket för att visa utåt att allt var bra. Barn upplevde begränsat stöd från professionella.</p>
<p>Barns uppleverser när föräldrars missbruk upphört: ”Alltså det är svårt att må bra igen”; Karin Anderson & Elisabet Näsman, Uppsala, 2017</p>	<p>Att bidra en förståelse av barns situation när en förälders missbruk har avslutit.</p>	<p>Explorativ kvalitativ intervjustudie. Barn och unga i åldern 6-19. N=15</p>	<p>Barns behov av bearbetning i förhållanden till föräldrar kan vara tidskrävande och pågå under längre tid. Barnen behöver hjälp individuellt men även hjälp till förhållanden till föräldern.</p>
<p>Risk of psychosocial problems in children whose parents receive outpatient</p>	<p>Undersöka om barn vars föräldrar har varit på polikliniska beroendeavdelningar lider av psykosociala problem.</p>	<p>SDQ (Strengths and Difficulties Questionnaire) som föräldrar fyllde i om sina barn i åldern 4-17. N=99</p>	<p>Resultatet visar att 29% av barn visade tecken på psykosociala problem. Resultatet var oväntat lägre än</p>

<p>substance abuse treatment; Marina E. Geschiere, Renske Spijkerman & Anke de Gloppe, 2017</p>			<p>tidigare visat i liknande forskningar. Resultatet visa sammanslutningar mellan barns ålder och resultatet på enkäten. Barn i ålder 12-17 år var mer benägna att visa kliniska poäng för psykosociala problem.</p>
<p>Association of adverse childhood experiences and suicidal behaviors in adulthood in a U.S nationally representative sample; Thomson Martie P., Kingree J.B, Lamis Dorian, 2019</p>	<p>I studien utforskas det om negativa barndoms upplevelser är kopplat till självmordsbeteendet.</p>	<p>Regressionsanalys om ungdomar från National Longitudinal Study of Adolescent N=9, 421</p>	<p>Föräldrars alkoholism ökade inte ensam risker för självmordsbeteende i vuxen åldern hos barn.</p>
<p>Prognosen för barn till mödrar med drogproblem; Taisto Sarkola, 2012</p>	<p>I artikeln skriver Taisto Sarkola om barn till mödrar med drogproblem. Om fostertiden och olika risker som moderns missbruk kan orsaka hos barnet.</p>		